in ambitioſis affectio, plus impulſis, quò deceptis: vanitatemque dicit Pſalmographus altitudinem; quoniam altitudinem concupiſcunt duntaxàt in vanitatem. Cognoſcunt nihil habere quo vani fiant, & altitudo quæritur ut in ſummum intumeſcant, inflati munere, venti flantis extenſione: in thronoque vocantur idola, igitur tantùm vanitatis ſimulachra. Nihil videtur penſi: totum cerebellum inane, in geſtu, vultu & affectatâ crepitatione verborum, dolia aurata vacuitatum. Multum de dignitate, ſed nihil de religione. Quàm alta dicit, qui uſquequaquè deſipit! diciturque temeritas, ubi in altitudine reſpicit vanitatem & inſanias falſas; quippe temerè apparent inſipidi, quùm videntur eſſe docti. Huiuſmodi audacia ineptis iudicant cuncta, aſtruentes cogitata amenter dignitate, nulla, utpotè deliria, ratione: abruptuſque ſignatur expeditionis ordo, cùm temerariò ſumitur altitudo: quippe in aſcenſione haud aſcendunt in thronum, ſed Tarpeiam ſcandunt in præcipicium.

Et temeritas.

14 Reſpondeamus ergo articulo, ut eluceat quòd aberrant à ſcopo, quos pungit ambitio. Unde illis ſuavis intolerabilis labor? In laborem ex labore præcipitat temerè furor: Vident allucinati, ex ipſo lumine cæci. Mens emota cùm ſit, dolum haud percipit mens: diciturque ex vanitate, & ambitione fictrice altitudo beneficium: quia laborant, quin cognoſcant, pridem laboraſſe in vanum. Attingere cupiunt quod ſplendet ſumme in oculis; cuius deceptoriè multiplicantur ſpecies: magiſque vanitatem in altitudine appetunt; quippe toties attrectantes, non attingunt. Haud facilè reſipiſcunt ab errore, cùm non cognoſcant errorem eſſe iudicij: reſpiciunt tantùm ſplendere faſtigia; ſed ignorant ſplendorem effingi per ocularia. Vigilanter vernaculè: *No conocen que el eſplendor de los pueſtos, ſon antojos.* Oculis ſanè obiecta ſunt voluntatis prolubia, & ambitionis malacia; adinſtar ebriorum, qui cuncta vident duplicia. Unde Iuvenal. *Satyr.* 6. v. 305. inquit.

Semper laborat in vanum, & fallitur votum

——— *Geminis exurgit menſa lucernis.*

Iuvenal.

Quare ſine mente, cogitato duntaxàt ſplendore; capitiſque vertigine, votis fruſtrati toties illuſi, labore ac labore, ambiunt & ambibunt inacceſsibilem indotatis altitudinem; quanvis cognoſcant in præceps diſpoſitam vanitatem: optatque David cæcitatem videntibus oculis, ne aſpiciat in altitudine vanam fulgoris ſpeciem; igitur oritur fomes futilium cupiditatum, ex viſcoſa deceptrice faſcinatione oculorum. O miſeri! Satius, ſemel cadere, quàm uſquequaquè pendere. Suſpendium deſiderat anima veſtra, ac iactare crura? Inſania. Adinſtar Ixionis,

Rotavit animuss, fugienſque ſequetur.

Stroz.

DIDASCALIA III.

Eccleſiæ floribus nec roſæ nec lilia deſunt.

1 OPportunè aptatur Virginibus ſanguine candidatis, in quibus lilia ſplendent ratione candoris; verùm ſuperantur floridè candida rubris: equidem maior delectabilis amænitas, ubi lilia ſpecioſa fide vertuntur in roſas. *Sunt & purpurea lilia*: diximus ſæpe ex Plin. *lib.* 21. *cap.* 5. qui præmittit: *Lilium roſæ nobilitate proximum eſt.* Iam tota nobilitas lilij candori, quippe quo floret roſa, rapit à ſanguine. Priùs roſam fuiſſe candidam, fabulantur Ethnici; purpureámque factam ſanguine effuſo præ amore, Venere currente per vepres in auxilium Amaſij. Natal. Comes, *Mytholog.* 4. cap. 13. & 5. *cap.* 16. Unde Pier. Valerian. *lib.* 55. *cap.* 8. ſuccinit.

Plin.

Specioſiores virgines martyres. Sunt ex lilijs roſæ.

Affixit duris veſtigia cæca roſetis
Albaque divino picta cruore roſa eſt.

Pier. Val.

Plura cæcè finxit, ſed quaſi vera refert: etenim in Virginum Martyrum ſpecioſitate candida, refulgent lilia purpurea, conciliata roſæ inſigni maieſtate candentis lilij cruore.

——— *Sanguineö veluti violaverit oſtro*
Si quis ebur, vel miſta rubent, ubi lilia multa
Alba roſa: tales virgo dabat ore colores.

Virg. 12. *Æneid.* à v. 67.

Unde ſi Eccleſia delicioſum puellis viridarium, & quaſi ſtellis floridum amœniſsimè cœlum; dum puritatis candorem, purpureum ſanguinem, puellæ ſacræ afferunt, ac amore offerunt; floribus eius nec roſæ nec lilia deſunt.

In Eccleſiæ viridario.

——— *O tenero probitas maturior ævo!*
O ubi purpureö ſuffuſus ſanguine candor!
Sidereique orbes, radiataque lumina cœlo!

Stat. 2. *Silv.* 1. à v. 40.

2 Velum expanditur inter columnas ad Sancta Sanctorum, *ex hyacintho, pupura, cocco & byſſo, & intexuit ei Cherubim.* Videtur pulcherrima figurà Catharinæ forma: equidem Cherub effecta ex byſſo candoris, ex hyacintho puritatis, ex cocco virtutis, atque ex purpura cruoris.

2. Par. 3. 14.

Catharina Cherub humanus.

Ut cùm contexunt amaranthis alba puellæ
Lilia, & autumno candida mala rubent.

Tibull. 3. 4. v. 33.

Ad rem Marc. Senec. *controv.* 2. *Nemo credebat occiſum virum à fœmina* (inquit) *iuvenem à puella, armatum ab inermi. Maiora videbantur, quàm ut poſſent credi, ſine Deorum immortalium auxilio geſta. Maximé debere æſtimari pudicitiam, innocentiam & felicitatem: quàm pudica ſit, miles oſtendit: quàm innocens, iudex: quàm felix, reditus: inter tot pericula non ſervaſſent illam Dij, niſi ſibi. Vobis dedicat, quibus debet. Magis putaverunt miraculo eſſe in captiva libertatem, in proſtituta pudicitiam, in accuſata innocentiam. Aliqua capta felicior fuit, nulla fortior.* Floride quidem, in Catharinæ laudem, atque pectoris virtutem. *Illam* (ut de alia dixit Tacitus, 15. *Annal.* cap. 57.) *non verbera, non ignes, non ira, eò acrius torquentium, ne à fœmina ſpernerentur, pervicere.* Velamen eſt fœminæ inſigne, iuxta Paulum, 1. *Cor.* 11. 10. qui ad *Hebr.* 10. 20. carnem vocat velamen in puellarum Martyrum admiratione: equidem in corpore ſacrum videbatur velum hyäcintho, purpurà, cocco, byſſoque floridiſsimè ornatum, quo per tormenta rupto, uti in Sponſi morte paterent Sancta Sanctorum. Depingit Ioſeph. 6. de *Bell.* cap. 6. *Aulæum hyäcintho & byſſo & cocco & purpurà variatum, mirabili opere factum, neque contemplationis expers colorum permiſtione, veluti omnium rerum imaginem præferens. Cocco enim videbatur, ignem imitari, & byſſo terram, & hyäcintho aërem, ac mare purpurà. Erat enim in eo perſcripta omnis cœli ratio.* Alia videſis in *Ephemer.* 30. *Ianuar.* n. 1. Aptiſsimè varijs his coloribus omnis cœli figuratur ratio, puellarum virginum inclyto Martyrio: igitur illis ad Amaſium patuerunt regna cœlorum, quippe in cunctis elementis cuncta tormenta vicerunt.

M. Senec.

Virtus unde?

Tacit.

In eius pectore tota cœli ratio.

3 Alia cogito. Cœlum à celando dicitur infit Alapid. in *Geneſ.* 1. 8. quaſi cælatum, ſeu varijs ſtellis depictum: equidem ſi vulnus celatura corporis; corpus Martyrum uti cœlum ornatur ſtellis. Virginibus confertur regnum cœlorum. An quia pulchrum, purum & beneficum? *Semper Angelis cognata virginitas* (ait Sophronius, ſerm. in *Aſſumpt.*) *profectò in carne præter carnem vivere, non terrena vita eſt, ſed cœleſtis. Unde in carne Angelicam vitam acquirere maius eſt meritum, quàm habere. Eſſe enim Angelum felicitatis eſt: eſſe veró virginem, virtutis: dum hoc obtinere viribus, virgo nititur cum gratia, quod habet Angelus ex natura. Utrumque tamen & eſſe virginem & Angelum divini muneris eſt officium, non humani.* Ratio ex Philoſopho. Cœlum capax non eſt peregrinæ impreſsionis. Unde Virgines vel in terra ſunt in cœlis; quippe etiam habitantes corpore terram, vel in carne non admittunt impreſsionem peregrinam. Cœlum inter Hebræos dicitur cribrum, ſeu tranſenna adinſtar clathri ſive cancellorum, quaſi aperturis, ſeu vulneribus cælatum. Unde eis viſum, quæ lucent, non eſſe aſtra; ſed foramina lucida, per quæ interiùs latentis videtur gloria: haud aliter Virginum Martyrum, filiarum Regis, quarum gloria ab intùs eſt.

Matt. 25. 1.

Quanti Virginitas!

Sophron.

Cur cœlum virgo?

En formoſa tamen procedit filia Regis,
Maior in interno quanvis ſit gloria cultu.

Cruc.

Succinit Ludovic. Crucius in *Pſalm.* 44. & Senec. *Epiſt.* 120. *Felicitas introrſùm eſt*: cœloque virgines Martyres conferuntur, dum vulneribus celantur: quoniam ſunt aſtra, quæ videntur vulnera, per quæ erumpit ſplendor cœleſtis gloriæ, Numinis habitantis in cœlo pectoris. En tota cœli ratio, ſed deſignandus in virtutem ordo; ut in huiuſmodi cœlis quot vulnera tot ſint ſidera.

Senec.

4 Velum præfatum expanſum & appenſum inter columnam duplicem, appellatam *Fortitudinem*, per Salomonem. Columna inter Romanos erat inſigne ſublimitatis gloriæ, de quo Pier. Valerian. *lib.* 49. *cap.* 31. In idem quadrant diverſa: igitur ſublimitas gloriæ ex virtutis fortitudine.

Purpurei metuunt tyranni:
Iniurioſo ne pede proruat
Stantem columnam, neu
Concitet, imperiumque frangat.

Horat.

Canit Horat. 1. *Carm.* Od. 35. à v. 12. Opus ergo columnarum, interiecto velo in ſacra Sancta Sanctorum, *erat quaſi in modum retis & catenarum miro opere contextarum, ſuper ſummitatem malogranatorum, quaſi opere lilij.* Elucent ergo columnæ, lilia, catenæ, retia, atque mala punica; virginum pro Sponſi fide certantium pulcherrima hieroglyphica, & ſublimitatis gloria; quam ut quid invictum, conſtanter hoſtile, purpurei metuunt tyranni: etenim in illos florent fortitudo in columnis, puritas in lilijs, robur in retibus, atque triumphus in malogranatis. Percurramus ſingula.

3. Reg. 7. à 17.

Quæ ornamenta in virginum conſtantia?

5 *Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei, & ſcribam ſuper eum ::: nomen meum novum. Ieſum*, ſcilicèt, ait hìc Alapid. Scribere ſuper lapidem, celatura eſt, quod ictibus atque vulneribus fit. Unde apud Zachariam legitur 3. 9. *Ecce lapis quem dedi coram Ieſu: ecce ego cælabo ſculpturam eius.* Vulnera notantur queis caro ſcripta, quippe Ieſu cognoſcuntur per vulnerum teſti-

Apoc. 3. 12.

Illarum vulnera, fidei ſcripta teſtimonia.

ſtimonia, loco ſigilli ſubſcripta ſanguine: quare Sanct. hic n. 34. ſubdit: *Cælatus lapis*

Sanct.

flagris, ſpinis & clavis iuxta Aquilam & Symmach. legentes: *Sculpam aperturam eius.* Ex vulnere enim lateris emanavit felicitas humani generis. Retorqueätur Ethnicus, *lib. 2. Eleg. 9.* à v. 40.

Propert.

Ille vir in medio fiat amore lapis.
Sanguis erit vobis maxima palma meus.

Siccine igitur clarent virgines tabulæ legis, ſcriptæ digito Dei vivi, ſculptæ in columnas templi; & nomen novum Ieſu ferentes tanquàm Sponſæ: quæ quidem ad ludibrium tyrannorum & vulnerum, ſexu ſequiore & corpore tanquàm ſaxum. *Fecit Deus firmamentum cœlum*; ut floreret in ſymbolo vulneribus virtus virginum. Non ſolùm cœlum, ſed firmamentum, puellæ, quæ duntaxàt videntur inſignes fragilitate? Cœlum aliquando rubicundum: virgineſque validæ plauduntur meritò cœlum, ſiquidem per vulnera & ſanguinem, oſtendunt altiùs puritatis candorem. Cœlum & firmamentum, quod vulneribus ſideribus fulget, ac ſplendore in admirationem floret: cœlum per candorem, firmamentum per virtutem: igitur quod videbatur virginum pectus invalidum, ad vulnera perferenda firmum tanquàm firmamentum.

Geneſ. 1. 7. 8.

Cur firmamẽtum plauduntur?

6 Perſcrutémur virtutem. Cœlum ex aëre factum, aſſerunt nonnulli. Adi Perer. lib. 1. in *Geneſ.* à n. 84. Firmamentum è cœlo, cui acceſsit pro ornatu ſtellarum pulchritudo. Si per aëra deſignatur vanitas, atque ſplendor per ſtellas; ſpeculum patet virginum & cœlum & firmamentum: igitur virtutis, incorruptionis, conſtantiæque obtinuerunt ſplendorem; quoniam mundi illecebrarum ſprevere vanitatem. Aëris erat materia, ſed cœli prorſum diverſiſsima forma: fulgent uti ſtellæ in ambitu firmamenti, quia propter cœlum in cœlum commutarunt pompam mundi. Firmamentum dicitur tota ſphæra aëris, tenuis, inſtabilis, perpetuà agitatione facilè mobilis. Hieronym. *Epiſt.* 83. Dicitur etiam cœleſtis ſphæra, ſideribus inſertata: diverſus ſanè ſitus, quem animarum diſtinguit ſcopus: quandoquidem in virginibus conſtitutis in cœlo, ſplendoribus effulgurat ſpecioſitas; quæ in mundo collocatis duntaxàt ludicra vanitas. *Ex aquarum fluida ſubſtantia cùm compoſitum ſit, ex natura fluida condenſata & conſolidata, firmamentum nominatum eſt*: ſubdit Theödoret. hìc *quæſt.* 11. Unde Ioſeph. 1. *Antiq.* cap. 1. *Glacie circumpactum* dicit. Petr. Comeſt. cap. 4. *Firmamentum indicat exteriorem mundi ſuperficiem ex aquis congelatis adinſtar cryſtalli conſolidatam & perlucidam.* Baſilius in *Iſai.* 51. iuxta Septuagint. infit: *Cœlum ſicut fumus firmatum eſt.* Denique Iob. 37. 18. *Cœlos, qui ſolidiſsimi, quaſi ære fuſi ſunt.* Modò dubium Maluendæ. *Firmamentum: rectè quidem. Nam quid aëre & aquà mollius & fluidius?* Ergo non rectè, quippe non firmum, quod molle. Rectè quidem, iuxta Virginum virtutem, atque Principum torquentium ſtultam cogitationem: equidem cùm deſpicerentur in pugna uti fragiles & molles; apparuit cœli ſplendentis ſpecies, victo tyranno & cruciamine, corde pugnaci ſolidiſsimo ex ære. Urget tyrannus, percutit, pungit, ſed percuſſus pungitur, ubi caro torquetur: etenim invenit ſolidum ut firmamentum, quod frangere arbitrabatur uti fragilem cryſtallum.

Unde virginum ſplendor?

Theöd.

Ioſeph.

Firmamentum ex quo?

Petr. Com.

Maluend.

Deceptio tyrannorum in agone virginum.

7 *Indici adamantis* (ait Plin. *lib.* 37. *cap.* 4.) *non in auro naſcentis, ſed quadam cryſtalli cognatione, quo magis miremur.* Peregrina profectò gemma, ex qua virginum Martyrum constructa forma; fruſtratà ſpe tyrannorum, reſpicientium in fœmina tantùm cryſtallum: quippequàm arbitrantes nullam in pectore niſi cryſtalli virtutem, in cryſtallo mirabantur fortiſsimum adamantem. *Ut adamantem* dedit Sponſus faciem virginibus, ut conſtaret in fragilitate invincibile pectus: equidem iudicata ſpecioſitas fragilis pro virtute, ſolidus adamas oſtendebatur in corde, ruptis tyrannorum viſceribus, ferro adacto, quo victrix vulnerata pulchritudo: equidem in pugna valida reportabant confuſionem; quoniam pro triumpho, virginum tantùm reſpiciebant faciem. Eſt diſcrimen inter ſpeciem virginis, & conditionem cordis: & adamas ſpecioſè deſignatur, dum à virgine torta virtus tyranni torquetur; ex cryſtallo adamante, concepta digniſſimè admiratione: igitur mirum, quòd ipſa labilis deſpicata fragilitas reſtiterit tortoribus viriliter tanquàm adamas. *Video iſtic cryſtallina, quorum accendit fragilitas pretium*: ait Senec. 7. *Benefic.* cap. 9. Apparet in ſtuporem pretioſitas, quæ fragilitas; & confuſio tyranni à fragilitate vinci.

Plin.

Ezech. 3. 9.

Quæ videbatur cryſtalli fragilitas, erat adamas.

Senec.

——— *Nullum memorabile nomen*
Fœmineà in pœna eſt, nec habet victoria laudem.

Virgil. 2. Æneid. v. 583.

Siſtebantur tribunalibus ſpecie cryſtallinà, ſed interiùs in fragili materia adamantina forma. *Cor ſuum poſuerunt ut adamantem, ne audirent* Principum *legem.* Concutientur? Nullo modo: imò fruſtrabitur de fragilitate cogitatio: quandoquidem ſuſpicantes pectus carneum, cor videbant propter fidem adamantem ſolidiſsimum; dum tyranni frementes, rubore ſuffuſi, quippe adinſtar cryſtalli virgines eſtò tortę nequibant flecti: imò uti cœlum, ut firmamentum ſtellis formarentur, vulneribus firmabantur.

Zach. 7. 12.

8 De Magdalenæ martyrio loquens Modeſtus, Epiſcop. Hieroſolym. in Orat. de *Unguentiferis Virginib.* & Launoy in *Diſquiſit. diſquiſitionis de Magdalen. Maſsilienſ.* cap. 10. inquiunt: *Hiſtoriæ tradunt, banc virginem fuiſſe, & martyrium memoratur; ubi dicitur, propter ſummam illius virginitatem, & puritatem, illam tanquàm vitrum purum tortoribus viſam fuiſſe.* Falluntur tortores viſo corpore cryſtallo, de animo tormentis vincendo; pro corde poſito adamante, & vitro puriſsimo corpore: igitur tormentis uti vitrum frangi quibat, verùm flecti non valebat. Ut magis miraremur adamantis erat conditio, carnis fragilitate, ſpecioſa cryſtallo; decidente à cogitatione tyrannorum ſpe, quæ neſciebat inſtar adamantis cor: ſiquidem vitrum aſpicientes virginem teneram, concutiebant ad cruciamen inflexibilem columnam. De cœleſti Ieruſalem dicitur: *Ipſa civitas aurum mundum, ſimile vitro mundo.* Omnia munda, ut ſignetur virginis forma tam in auro animæ vivificantis, quàm in vitro corporis. Verùm cur aurum & vitrum? Ut corpus vitreum, ſolidiſſimum videätur in munditie tanquàm aurum? Alibi dixi, ut eluceret virginum in Eccleſia, tanquàm auri pretioſitas; quæ adinſtar vitri iudicabatur fragilitas: ſtuperentque tyranni aurum cordis pretioſum, corpus totum convertiſſe in puriſsimam cryſtallum. Inquirendum modò: Quare ſi videntur amplior commendatio vitri, in ſimilitudinem auri (quapropter uti eximium, ſingulare opus plauditur, quòd vitreum vas tantæ tenacitatis, ut non magis quàm aureum frangeretur; uti vidimus ex Petron. in *Satyric.* pag. 21. *Tom.* 4. *T.* 13. *D.* 1. *n.* 2. obſervatque Iſidor. 16. *Origin.* cap. 16.) in cœleſti urbe, virginis emblemate, momenta divitis auri aſsimilantur conditioni vitri; ita ut aureum virginis pectus, non ut aurum effulgeat, ſed ut cryſtallus? Ob fragilitatem carnis ſæpe tormentis aurum flectitur pectoris: & in virginibus fidei pectoris aurum dicitur de cœlo vitrum; ut eluceant mirabiliter cordis virtute, in ipſamet corporis fragilitate: igitur cruciatibus frangi poterunt ut vitrum, ſed non flecti tanquàm aurum. Immobiles perſeverant, ubi plagæ ac plagæ inſtant, fide firmà, eſtò uti vitrum fragilia videantur corpora; quamvis viſcera crucientur, & uſque ad oſſa frangantur.

Modeſt.

Corpus Magdalenæ apparuit tortoribus adinſtar cryſtalli.

Apoc. 21. 18.

Martyres non flectuntur, eſtò frangantur.

9 Fecit ergo Deus firmamentum cœlum, dum in oppreſsionem tyrannorum virginum conſtituit theatrum: igitur ſi firmamentum ex cœlo, & cœlum ex aqua, quæ ſecatur; tyrannis ſpe victoriæ decipitur: equidem ſi cœlum ſecare facilè cogitavit, uti liquidum; in reſiſtentiam offendit firmamentum uti ſolidum. *Firmamentum* (ſubdit Maluend.) *fiſſuram: cœlum ex aëre & aqua; quod ære & adamante ſolidus: quaſi Deus diſruperit, diſcontinuaverit aqueàm illam molem & ſecuerit.* Deus ſiccine vulnerat, ſtellis ornat, & firmamentum appellat? Utique, prævalente è fragilitate virtute; etenim ubi corpus, cœlum purum findebant, diſrumpebant, diſcontinuabant tormenta; per ipſa vulnera ſolidabatur in ſidera, quibus haud cadaver horridum, ſed puriſsimum cœlum & rubicundum. Manil. ubi infr. à v. 86.

Firmantur, dum ſcinduntur.

Maluend.

Per ipſos iungat nexus manifeſta cicatrix:
Quid? Quaſi non timeant, magni cùm vulnera cœli.
Conſpiciant, feriatque oculos iniuria mundi.

Manil.

Germinabunt quaſi vinea, ut aſſerit Propheta, Eccleſiæ palmites, in qua videtur vinum germinans virgines. Hebr. *Florebunt quaſi lilium.* Symmach. *Rutilabunt tanquàm aſtrum.* Variæ profectò lectiones, ſed in propoſitum Didaſcaliæ ſingulares. Germinant floridè vineæ, impacto vulnere: quippe vitis vulnere uberior, atque putamine pulchrior; uti diximus *Tautolog.* 4. *D.* 6. *n.* 4. lilium hieroglyphicum præſtat virginitatis: aſtrum index ſplendoris: ſimulque demonſtrantur vitis, lilium & aſtrum, dum fœminæ patiuntur pro fide ſponſi martyrium; equidem in cœlo lilium virgo, quæ in terra quaſi vitis vulneratur, vti lucidum aſtrum ad firmamentum erigitur.

Oſee 14. 8.

Quomodò lilia per vulnera convertuntur in aſtra?

Iam terra viſa cœlum.

Stroz.

10 De lacte Iunonis fictum a Poëtis, cœlum & terram ornata, terram lilijs, cœlum aſtris. *Pars lactis quæ in cœlo cecidit* (ait Natal. Comes, 2. *Mytholog.* cap. 4.) *Viam lacteam fecit: at quod cecidit in terram, fecit candida lilia.* Unde Manil. 1. *Aſtronom.* cap. 10. à v. 116. ſuccinuit:

Nat. Com.

Mollior é niveo lactis fluxiſſe liquorem
Pectore Reginæ Divum; cœlumque colore
Infeciſſe ſuo: quapropter lacteus orbis
Dicitur, & nomen cauſá deſcendit ab ipſa:
Et maior denſá ſtellarum turba coronà
Contexit flammas, & craſſo lumine candet.
An fortes animæ, dignataque nomina cœlo.
Corporibus reſoluta ſuis, terraque remiſſa
Huc migrat ex orbe?

Manil.

Ex lacte ſidera & lilia

Profectò. Pridem clauſa eſt ianua: modò fortes animæ, quæ lilia, in cœlum aſcendunt aſtra,

aſtra, cœloque florent; quia craſſo lumine candent. *Nomen meum Adonai non indicavi eis* (Patribus ſcilicèt priſcis) dicit Dominus Moyſi. *Adonai* ſignificat *Deum uberum*, ſeu Deum plenum uberibus, propter gratiarum copiam, qua imagine Ethnici delinearunt Naturam. Adi *Ephemer.* 11. *Sept.* à n.4. Hoc nomen Numini inſigne: quod quidem olim nemini oſtendit; quoniam uſque in filij adventum ſtudiosè reſervavit: igitur lacte gratiæ, quo in terra facturus lilia, in cœlo fixurus aſtra, corporibus reſoluta ſuis, terràque remiſsà.

Exod. 6. 3. *Naturæ imago.*

Flores virginitatis, ſplendor ſideris.

Fauſt.

Virginea ſic lecta manu candentia languent
Lilia
Sic languent, imò fulgent
Lilia virgineos lucida per calathos.

Propert. 3. 13. v. 30.

11 Inquiritur inter Expoſitores, quando & unde condita aëris & ignis elementa? In *Coſmopœia.* Eugubinus aſtruit ex luce prima manaſſe; ita ut denſior pars infra converteretur in aërem: tenuior ſurſùm ſupra aërem converteretur in ignem, miris modis potentià ac efficacitate lucis. In ſenſu literali ſuſtineri nequit uti delirium; ſed virginum pro fide athletarum eſt exemplum: igitur à luce cœleſti gratiæ, fotà in pectore; deorſùm vanitate calcatà, igne cordis aſcendente, elevatæ ſunt in ſidera; quin poſſent vinci, ex notis virginitatis, & igne cœleſti corde. Superſtitio priſca militum deſervit meliori ſenſu in Virginum ſpectaculum. In omnes ictus quærebant veſtem taliſmannicam, lilijs ac ſideribus depictam, factam ex mutuo aſpectu aſtrorum, quod dicitur Apoteleſmaticum. Ita Iacob. Gaffarel. in *Curioſitat. inaudit.* cap. 5. & Kircher. in *Cabal. Sarac.* cap. 2. Huiuſmodi veſtis aſpectu benevolo aſtrorum, texta à virginibus varietate virtutum: equidem ſi aſtra per vulnera, lilia per candorem in terra; ſpecioſa ſanè veſtis contra omnes ictus: igitur vicerunt tyrannos ſplendore ſiderum validiſsimæ virtutis, & lilijs virginitatis. *Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato circundata varietate:* dicitur de anima propter Sponſum, proculcante mundum. Non tam veſtis ex auro laudatur pretioſitas, quàm in veſtis pretioſitate varietas.

Vanitate calcatà virgines volant in æthera.

Veſtis ſingularis contra vulnera.

Pſal. 44. 10.

Illa ſuo fulgens en Sponſo adducitur uxor.
Errantis variè redimita laboribus auri.

Gruc. ubi ſupr.

Maluend. *Diſtinctis coloribus, & recamaturis.* Genebr. *Varijs virtutibus & gratijs.* Quę virgines duntaxàt, vel martyres, habent auream veſtem, ſed non habent in varietate veſtis pretioſitatem; ut fiat habitus taleſmannicus contra tyrannorum ictus. Unde ſi veſtis, carnis eſt ſpecioſitas; veſtis pretioſæ demonſtratur varietas, conſtans in triumphum candidis lilijs, & lucidis aſtris: quandoquidem vicerunt tortores varietate liliorum virginitatis, & vulneribus aſtris ſplendore virtutis. *Gratia ſuper gratiam, mulier ſancta & pudorata.* Aquila: *Virgo pulchra & purpurata.* Si purpura ex ſanguine, & pulchritudo ex candore; gratia eſt utriuſque pretioſitas; ſed gratia ſuper gratiam in veſte liliorum atque ſiderum varietas.

Ex lilijs & aſtris, virginum victoria.

Eccli. 26. 19.

——— *Niveos infecit purpura vultus,*
Per liquidas ſuccenſa genas, caſtique pudoris
Illuxere faces.

Claud. 1. de Rapt. v. 273

Pura veſtis olim dicebatur purpura; ut obſervavit Servius in illud Virgilij, 12. *Æneid.* v. 196. *Puraque in veſte ſacerdos*: & Paſſerat. in illud Tibulli, 2. *Eleg.* 1. v. 13. *Pura cum veſte venite*: ſuffragaturque Bulenger. *De ration. Divination.* cap. 1. Si pura veſtis, quæ ſine macula, quomodò purpura? A ſanguine effuſo virginum, in candoris teſtimonium: equidem cùm varietas florum & ſiderum ſit ſplendor; è ſanguine veſtis purior, quippe purpura cruoris demonſtrat apprimè decorem virginitatis. Macula hęccine fulget: non maculat, ſed decorat, qua varietate candor virginum vernat.

Quid pura Veſtis?

Splendor virginum, à ſanguine vulnerum.

——— *Rubuere nives*
Quales purpureàs præbebat candida veſtes.

Id. in 3. Conſ. Honori v. 99. & Probin. v. 183.

12 Siccine virginis cultus ornatu vario: quid dum latumijs onerata ferro? Sunt lilia inter clathros, quæ ut colligat, reſpicit Amaſius per cancellos, ut educat è cuſtodia dilectas animas, & appareat per mortem ſine termino felicitas. Hinc dolor, & gementis clamor,

Libera quæ potui, ſpatioſo ludere cœlo,
Cernis, ut anguſto carcere clauſa premar?

Her. Hug.

Vid. Hermann. Hugon. lib. 3. *Suſpir.* 10. Quænam libertas in vinculis? Vinciuntur, ſed non vincuntur. *Fortis eſt* (inquit Senec. 4. de *Benef.* cap. 21.) *qui compreſsis manibus, vel alligatis; nec habet huius voluntatis ullum alium, quàm ſe teſtem ∴. Si vero bonam fidem perfidiæ ſupplicijs affici videt; non deſcendit è faſtigio, ſed ſupra pœnam ſuam conſiſtit.* Quidni conſiſtat? vel dum iacet, ſuperat. Salomon *ſculpſit palmas & quaſi catenulas, ſe invicem complectentes.* Quaſi deſpecta virgo inter vincula iacet, quia in fide bona ſupplicia perfidiæ videt; cæterùm ſuprà ſtans è faſtigio non deſcendit: etenim inter catenas cernit intertextas palmas. *Ornari, & catenis vinciri*: dicit Sueton. in tyranno *Nerone*, cap. 21. Quid enim dicemus in Martyre virgine? Non vincitur, ſed ornatur. *Murenulas aureàs faciemus tibi, vermiculatas argento*; Sponſæ dicit Amaſius *Catenas* ſignat Hieronym. *Epiſt.* 15. de quo egimus *Tom.* 5. *T.* 9. *D.* 6. *n.* 8. Quid cogitabit tyrannus, ſi gravia clenodia Sponſus? Cultum quærit in Sponſa pulchriorem & inter tractus catenarum diſponit carcerem? Hic lectus floridus, hic thalamus, dum ex gravi ferro cultus? Profectò, ut Sponſæ enitneat ſingularis pulchritudo: equidem cùm vinculis non vinciantur, ſed ornentur; per manicas, per compedes & catenas, pulchrior rutilat Sponſarum venuſtas: catenaſque quaſi in carcere aggerat, ubi ornatum ampliorem illarum cogitat; quippequàm catenarum premi nexibus, habet Sponſa pro monilibus.

Senec.

Catenis ornantur, dum vinciuntur. 2. Par. 3. 5.

Sueton.

Cant. 1. 11.

Quarum catenæ monilia.

13 *Creſcit per vincula virtus*: fuit lemma alligatæ vitis, de quo Picinell. 9. *Mund. Symbol.* n. 548. Elucet in fragilitate virtutis forma; quippequàm vinculis robuſtior virtus in vincula. *Alligatus ſpiritu* (alloquitur diſcipulos Doctor Gentium) *vado in Ieruſalem: quæ in ea ventura ſunt mihi ignorans: niſi quod Spiritus Sanctus mihi proteſtatur dicens: Quoniam vincula & tribulationes Ieroſolymis me manent.* Quæ manent in civitate, habet Mileti: quæ ergo vincula expectat, quæ modò tolerat? Sunt futura, vel præſentia? Utrumque quidem; ſed in præſentibus ampliorem virtutem exprimit: igitur in vincula perferenda, cùm iuvent vincula; virtus inde fortiſsimè valet, unde vel valida virtus deficit. Innuit: *Nihil horum vereor.* Quæ patienda non veretur, ex his quæ patitur: equidem tametſi in carcere duriora patiatur corpus; adinſtar vitis creſcit per vincula virtus. Quid ſit alligatio ſpiritus, curioſè quæritur. Pectoris amor: dicit Venant. Fortunatus, lib. 8. de *Gaudijs ætern. Vit.* à v. 175.

Picinell.

Act. 20. à 22.

Virtus valet, unde deficit.

V. 24.

Abſcondens alijs, nulli confeſſa dolores,
Viſceribus rigidis, pectus amore calet.
Corpore deſpecto recubabat in aggere nudo
Sed tam dura nimis non niſi ferret amor.

Venant.

Carcer iuxta Pier. Valerian. *lib.* 45. *cap.* 25. ſilentij exponitur ſymbolum, ubi non auditur, niſi ſtridor catenarum. Unde umbras Ethnici *animas dixere ſilentum*: de quo hic fusè *Tautolog.* 7. num. 26. Hæc manent vinctos in carcere cæco, verùm amori nulla prorsùm in formidine formido: equidem cùm virtus vinculis valeat, & pectus igne cœleſti caleſcat, nihil corpus inter catenas veretur, dum vincula dira patitur: facit enim mirificè amor (ubi ſummus urget dolor) quòd in umbris loca gravium tormentorum, ſint loca ſilentum,

Creſcit poſt vincula virtus.

14 De lino Asbeſtino dicit Plinius inter ſerpentes naſci, ex lapide fieri, & ad ictus ſplendere mirificâ conditione. *Vivere ardendo, rarum inventu* (inſit *lib.* 19. *cap.* 1.) *linteo circundatam arborem ſurdis ictibus, & qui non exaudiantur cædi. Huic principatus in toto orbe.* Vide Dalecamp. hic, Cœl. Rhodigin. *lib.* 14. *cap.* 18. & late Guidon. Pancirol. *lib.* 1. *Titul.* 4. En arbor florida carcere vallata, ubi virginis corpus inter vincula ferrea. Accedunt cruciamina, verùm non auditur clamor, quaſi nullus eſſet dolor. Vox exprimit cruciamen, quia carni violentum eſt; ſed nec ulla auditur vox. Non murmur reſonat non querimonia: eſtò videantur, non audiuntur tormenta. Surdi ſunt ictus; quia aſbeſto vallatur pectus; aſſuetum vivere igne, & amoris vehementiſsimo calore: nullaque vincula ſentit in vinculis; quippequàm trahit dulcem catenam amoris. Dicit textus: *Ligatus ſpiritu*, quem *vincula manent.* Quid? Minime catenarum veretur tribulationem: igitur in carcere pectoris ligato cordi, ictus profectò ſunt ſurdi. In *corde & in vinculis meis*: ideſt, in vinculis cordis: ſiquidem cor amoris flamma ligatum, ad vinculorum vocem non habet ſenſum. Rarum inventu eſt, quippe ſingularis conditionis; ſed invenitur inter ſerpentes tyrannidis, ſine ſenſu in ipſa paſsione ſenſus; quia ſenſibile fortius patitur animus, quin tormenta vereätur, etſi concutitur: quandoquidem linum quo flagrans vallatur cor: ad vincula ſubeunda, ex duro lapide fit. Prius lapis conteritur, quam filamina exeänt: poſt ex ictibus inflammant, quin ſint ictus, ubi ſenſus, ut doleänt ex carcere cordis vincula carceris: igitur ſemel concepta, ſemper conſervatur flamma. Hæc ſunt *vincula charitatis*, quibus in fidei teſtes adducuntur virgines: igitur ſerò gravat carceris vinculum, ubi catenis charitatis cor ligatum: creſcit per vincula virtus: etenim in æthera volat anima, dum incarceratur corpus.

Conditio Aſbeſti. Plin.

Unde ex tormentis nec ſignum vocis?

Phil. 1. 7.

Nec doloris nota?

Oſeæ. 11. 4

15 *Poſuiſti in nervo pedem meum & obſervaſti omnes ſemitas meas* (dicit Iobus) *& veſtigia pedum meorum conſideraſti.* Dicere quibat anima in huiuſmodi ergaſtulo, ac pede in trunco:

Iob 13. 27.

O amor! O dolor! Affectum deludis hiantem,
Nec placuit pedibus demere vincula meis.

Vid. Hermann. Hugon. d. *Suſpir.* 9. Si in carcere & in nervo detinetur incluſa; quæ pedum ſemita, ut motus in immobili conſiderentur veſtigia? Non libera anima reſpectu amoris, ſed reſpectu carceris: in nervoque poſito pede veſtigia pedum notantur; ut conſtet ex amore, quod vinculis non vinciuntur: equidem in ęthera direxit incendio ſe-

Her. Hug.

Vinculis non vinciuntur.

ſemitas, cùm amor conceſsit alas. Mirum videndum, dum corpus in nervo incluſum, deluſis tyrannis, ac fruſtratis vinculis. Ibi cor eſſet, ubi ſine vinculo corpus. Iam non ibi, etenim creſcit poſt vincula virtus: obſervanturque in privatione motus gradientis ſemitæ; ut clareret libertas in ipſa captivitate: quandoquidem in cœlum volabat cor, ubi in ergaſtuli nervo ſine motu incluſus pes.

Venant. ubi ſupr.

Cùm terris iacuit, iam ſuper aſtra fuit.

Eſt dolor, vel amor? *De infirmitate mea hac:* dicit Tautologia. Quænam ergo, ſi non hæc?

4. Reg. 1. 2.

Alia proculdubiò, quam gignit cordis dilectio, qua infirmum validum, & futile ſolidum: Martyrque virgo dicit, *De infirmitate mea hac*; ut triumphus glorioſior ſit: igitur tyrannorum crudelium fregit potentias, ipſa puellarum fragilitas. *Violæ* (iuxta Plin. *lib.* 21. *cap.* 6.) *purpureæ, luteæ, albæ.* Hiſpan. *Blancas, cardenas, y rojas.* Deſcendat ergo Dilectus ad areŏlam aromatum, ut paſcatur in hortis, & lilia colligat: floribus eius nec roſæ nec lilia deſunt.

Plin. *Violarum genera.*

Lilia, narciſſus, violæ, roſa, nardus, amomum,
Oblectant animos;

Venant. d.

Sed magis virginum triumphus. Vidimus in animi conſtantia lilia, & catenarum retia; exponemus in triumphum mologranata, *Tautolog.* 11. D. 1. quippe ſi candida fulgent; uti in malis punicis (ſuccinit Picinell. *d. lib.* 9. *n.* 275.)

Picinell.

Nobiliora latent.

DIDASCALIA IV.

Veritas exulat ab aula.

1 NOnnunquàm ſevera veritas, quibus vitiorum deformitas: equidem præcogitant in ipſa veritate reprehenſionem; & fugiunt urentem ſeveritatem. Pro veritate inviſa, & à vigili conſcientia, profert Marc. Seneca, *Controv.* 31. *Quem optem huius iudicij eventum neſcio, cùm crimen meum ſit, viciſſe.* Ex victoria veritatis oritur odium, quippe ſceleſti averſantur officium, voluntque ſcelera, ſed ſine nota: quam quidem inuſtam cùm videant per veritatem; fugiunt colore ac colore uſtionem. *Ergo inimicus factus ſum vobis, verum dicens.* Conſequens inter homines frequens infelicitate veritatis; igitur in illam dirigunt odium, quod flectere expediebat in peccatum. *Moleſta eſt veritas, ſiquidem ex illa naſcitur odium*: inquit Cicero de *Animi magnitud.* & Terent. in *Andria*; Act. 1. ſcen. 1. v. 41. Degener ſanè filius, indignuſque matre, fotus à tranſgreſſorum furore: etenim furor in vitijs debacchantium; quippe obiecta, repræſentat, frangere ſpeculum. Conſulitur pro ſalute ob Ochozia Beëlcebub, utrùm ex ruina valetudinis ſpes? *Utrùm* (ait) *vivere queàm de infirmitate mea hac.* Qui hanccine ſuſtinet, aliam infirmitatem cognoſcit: Profectò, atque graviorem in animo, quæ manat in aula, a veritatis abſentia: equidem etſi levior, quia occultus languor; excedit graviſsimam ægritudinem, nolle in palatia recipere veritatem. *Patet omnibus veritas* (inquit Senec. *Epiſt.* 33.) *nondum eſt occupata.* Tranſeuntes vident, ſed ne occupetur, quæ vaga, videre connivent. Palatia pulſat, & Regum corda, ſed iacet in ianua: igitur quærenti, ut occupetur, ingenitum domicilium, ad ingreſſum in aulam clauditur oſtium. Unde verum illud impijſsimi Diocletiani apud Pompon. Lætum in eo,

Mar. Senec. *Veritas ex victoria ſit inviſa.*

Gal. 4. 16.

Unde moleſta?

Cicer.

4. Reg. 1. 2.

Senec.

Summa aulæ infelicitas, dum abeſt veritas

Veritas ignoratur in aula.

Pomp. Læt.

2 Quia Petrus veritatem cognovit, pro illa gladium in hoſtes eduxit. Magnum ſanè præconium, tot adverſantibus pro veritate educere gladium. Tunc *miniſtri comprehenderunt Ieſum & ligaverunt*, ac adduxerunt funibus adſtrictum in Annæ palatium. Petrus autem ſequebatur à longè, ut videret finem; cùm ibi ſtrictim haberent alligatam veritatem. De illa inquiritur Petrus, & perfidè negat improbus. Nonne pridem protulit, & gladio animum in confeſsionem expreſsit? Quomodò ergo recedit à cognitione? Erat in atrio palatij; dum Chriſtus, qui prima veritas, coram concilio: negatque Petrus, ubi de veritate cognità fit inquiſitio; quippe in aula tantus amor falſitatis, ut ipſa negetur veritas vel coram oculis. Firmiſsimum Petri iudicium de veritate; ſed ibi *negavit ille.* Nocet profectò veritati malitia loci, ita pervertens iudicium contra mentis cognitionem, quaſi veritas infuſa nunquàm veniſſet in mentem. *Non novi*: ait. Mentitur. Non novit, quando Pater cœleſtis revelavit? Pavit in aula ad vocem veritatis vel validiſsimum pectus: igitur ita in veritatem armatur locus; ut ibi Petrus inficiaretur in opprobrium veritatis, vel quod cognovit è cœlis. Veritatem inibi negavit. Converſus Dominus inficiantem reſpexit: ſed quid ille? *Recordatus eſt Petrus*: nihil amplius, quouſque foràs egreſſus: equidem cùm ibi expoſita in cruciamen quæſtionis confeſsio & profeſsio veritatis; in aula, veritatis recordatur, ſed nequaquàm confitetur coram aulicis cordis Petri fragilitas; quaſi ibi non eſſet veritas.

Ioan. 18. 14

Ibi odioſiſſima.

V. 25.

Luc. 22. 57.

V. 61. *Pavet ad veritatis vocem.*

Teren. *Eunuch.* 4. 4. v. 47.

Modò ait, modò negat.
Eſt, non eſt.

Mart. 1. 80.

Pro loci varietate, veritas fugit, vel ſedet cordi: placet vel diſplicet. In palatio eſt, quod non eſt; non eſt quod eſt. Veritatem pavet cor; & in aula Petrus coràm miniſtris negavit; quod periculo capitis ipſis armatis aſſeruit. *Ubi negat Petrus? Non in monte* (ait Ambroſ. *lib.* 10. *in Luc.*) *non in templo, non in ſua domo, ſed in prætorio Iudæorum, in domo Principis Sacerdotum. Ibi negat, ubi veritas non eſt.*

Ambroſ.

——— Exeat aula
Qui volet eſſe pius.

Lucan. 8. v. 493.

3 Verùm quomodò ibi veritas non erat cuius profeſsio ita Petri acuit formidinem; ut præſentem ignoraret veritatem? Idem ibid. reſpondet: *Ibi negat, ubi Chriſtus captus, ubi Chriſtus ligatus eſt.* Verùm quid? Ex Terentio ſumendum, tam in *Eunuch.* Act. 1. ſcen. 2. v. 112. quam in *Adelph.* 1. 1. v. 48.

Ambr.

Præſens abſens ut ſit.
Præſens abſenſque idem erit.

Terent.

Non eſt implicatio ſenſus, ſed expreſsio averſionis ad præſentiam veritatis. Ibi erat & aberat. Longè corde, veritas vel præſens non erat ibi; quippe ligata, illuſa & oppreſſa; perperàmque poterant in aula indicare præſentem, cùm veritas ibi præſens non haberet libertatem. Ubi ſpiritus Domini, ibi libertas, comes individuus veritatis, in momenta cognitionis; quippequàm à mente amandatur error, ubi veritatis cognoſcitur fulgor: & ubi coràm ligata, præſentis veritatis aſſeveratur abſentia; etenim ſi veritatem libertas non comitatur, in erroris expulſionem nunquàm veritas cognoſcitur. Hinc ab omnibus veritas amatur, & odio iniquo à cunctis contradicitur, ligaturque cùm habetur; quoniam ſi delectat reſpicere libertatis ſplendorem, ægrè ferunt veritatis libertatem. *Homines ſæpiſsimè ex intellecta veritate detrimentum* (infit Maximus Tyrius, *ſerm.* 3.) *ex mendacio utilitatem retulerunt.* Eligunt enim mendacium, ubi ingeritur ſilentium, & dum veritatem ornant, arctè veritatem ligant: equidem nulla proferenti utilitas; modò nudam veritatem comitaretur libertas.

Et ligat inventam.

Quare?

Max. Tyr.

4 Ad rem Seneca exemplo Præxaſpis coram Cambyſe, 3. de *Ira*, cap. 14. quod ſumpſit ex Herodoto, *lib.* 3. n. 12. *Acceſsit itaque ad numerum eorum, qui magnis cladibus oſtenderunt, quanti conſtarent regum amicis bona conſilia*: in amorem & odium ſumitur verum, pro diverſitate blandientium vel pungentium cogitationum; excanduitque Cambyſſes dulci ſpectaculo amoris; quia veritas non eſt viſa, ſed libertas veritatis. *In portis Veritatis* (ſcilicet, in portis templi Veritatis) *Iuſtitiæ ſimulacrum abſque capite proximè adſtat*: ait Diodor. Sicul. *lib.* 1. *n.* 61. Meminimus, *Tom.* 5. *T.* 8. *D.* 5. *n.* 5. ſed modò alio colore. Iuſtitia videtur, dicere verum. Unde Ovid. *Epiſt.* 19. v. 109. accinit:

Senec.

Libertas veritatis exponitur odijs.

Diod. Sic. *Imagines iuſtitiæ & veritatis.*

——— Timeo tibi dicere verum
Dicendum tamen.

Ovid.

Verùm cùm Veritas ſi promatur, libertas veritatis iudicetur, timendum ſemper, quippe ad portas veritatis iacet cadaver. Potentes faſtidiunt, quod diligere credunt, quapropter eruditè in *Oedip.* v. 514. Seneca inquit:

Unde origo timoris prolatione veritatis?

Senec.

Fari iubes, tacere quæ ſuadet metus.
Neſciſſe cupies, noſſe quæ nimiùm expetis.
Odere Reges dicta, quæ dici iubent.
Libertas obeſt.

Quæ plauditur ut iuſtitia, audita claret offenſa, quippe cognoſci cognoſcitur, quod ſepultum cogitatur, dicta parrheſia & audacia in errorem medicina, capitis ſemper periculo obnoxia: igitur ne quis audeat portas veritatis ingredi, ante portas collocatur ſimulachrum ſine capite.

5 *Ego ad hoc veni in mundum* (dixit Pilato Aſſertor N.) *ut teſtimonium perhibeam veritati.* Ideſt, ut mundus veritatem ſine averſione cognoſcat, & recipiat: *Cùm Ieſus teſtimonium veritati perhibet, ſibi perhibet* (ſubdit Auguſtin.) *ipſe enim eſt veritas.* Sanè; verùm quomodò ut hominibus exponeret veritatem; qui in illorum redemptionem deſcendit de cœlo, ſubire mortem? Non eſt diſcrimen: reus utique mortis, qui in hoc mundo ſignat teſtimonium veritatis. Pende: ſimulatque Pilatus de veritate audivit vocem, veritatis, quæſivit diffinitionem, nolens recipere veritatem, & ſimul invitè expreſsit: *Quid eſt veritas?* dixit: illuſtri anagrammate: *Vir qui adeſt.* Optima à neſciente diffinitio veritatis promitur: cum ſuo enim definito convertitur. Tunc igitur Pilatus erat cum Ieſu in prætorio, & quid ſit veritas curioſus inquirit, ſed antequàm audiat, de prætorio ſtatim exijt. Veritatem ergo audiat, ſi de veritate interrogat. Nequaquàm: in prætorio Principum, in aula Præſidum, de veritate interrogatur, ſed non auditur. Durus hic ſermo in Principum aure: quis ex illis poterit ſuſtinere? Circa veritatem expellenda rationalis aviditas, de vocibus tantùm ingerenda curioſitas: & dum Præſes interrogat, Quid eſt? fugit audire, quid ſit; igitur ſi ſermo forſitàn de veritate, in prætorio

Ioan. 18. 37.

Auguſtin.

V. 38. *Anagramma veritatis.*

In aula de veritate curioſitas, ſed non veritas.

rio nec audire. Præterea. De veritate Pilatus interrogat, circa præſens obiecta, ut actorum pateret falſitas, & quin aliquid ad criminum evacuationem audiret, exivit foràs: ſic quaſi in iudicij formam, actoribus dixit: *Ego nullam invenio in eo cauſam.* Si non audivit à reö circa interrogata veritatem; qua lege tot obiectis ſine purgatione abſolvit? Quia Præſes veritatem non audivit: igitur ſi audiſſet veritatem; vel cognoſcens innocentiam, profectò inveniſſet cauſam. Sufficit enim vel ad innocentis mortem, audire pro cauſa innocentiæ veritatem.

Ibid. *Cauſa mortis, declaratio veritatis*

6 Mortuo Chriſto, *Multa corpora ſanctorum, qui dormierant ſurrexerunt & venerunt in ſanctam civitatem*, ut per ſuam teſtarentur Chriſti reſurrectionem. De his ab Interpretibus ſacris inquiritur, An rurſùs in ſepulchra redierint, vel vivificati manſerint? Ianſen. hìc ſubdit *Veteres DD. ſentiunt, eos iterùm obdormiſſe, poſtquàm teſtimonium reſuſcitato Domino præbuerunt.* Idem Theöphil. Franc. Lucas, Auguſtin. *Epiſt.* 99. ac D. Thom. 3. *p.* q. 53. *art.* 3. Iterùm in ſepulchra, qui iam vivebant in gloria? Iterùm deguſtant mortem? Profectò: protulerunt incredulis inviſam ac odioſam veritatem, quam mors ſequitur proferentis: iterùmque collocantur in ſepulchris; quia ſepulchrum neceſſarium, poſtquàm dederunt incredulis veritatis teſtimonium. Vernaculè: *Al decir una verdad con deſengaño, el ſepulchro.* Efferrent, modò pedibus ipſi non irent: etenim perhibito teſtimonio veritati, neceſſarium ſanè mori. Mortui ſunt, ne morerentur. Occiderentur, ni fugiſſent; denuòque acceperunt ſomnum, ne paterentur martyrium: igitur diſpoſita pridem ſaxa, ni ſubterfugerent; & palàm morerentur, ni laterent. Dicta veritate, exemplum elucet in Aſſertore N. *Aſcondit ſe & exivit de templo.* Non exivit, ut ſe abſconderet: abſcondit ſe, ut poſſet exire: igitur diſpoſitis lapidibus, ſi videri poſſet, non poſſet exire. Inviſibilis factus eſt, tranſiens miraculosè per medium illorum. Ut ſalvetur veritas, neceſſarium eſt miraculum: *Quò curreret tanta Iudæorum duritia, niſi ad ſimiles?* Ideſt, *lapides*: infit Auguſtin. *Tract.* 42. Diſpoſuerunt, ut inſectaretur, corda, quæ lapideä: ſed lapideä cum ſenſu, ut veritas ſimilibus afficeretur ſupplicio: etenim percuſsi ex veritatis aſpectu vi doloris, furioſi vulnere cucurrerunt ad lapides. Ex oculis eius evanuit, & cor illorum protinùs quievit, nacto voto ex fuga, quò illorum tendebant corda: quandoquidem perfidorum duntaxat erat voluntas; ut conſpectis lapidibus evaneſceret veritas.

Matth. 27. 52.

Ianſen.

Imò neceſſarium mori.

Ioan. 8. 59.

Aliter miraculùm neceſſarium.
Auguſt.

Unde in veritatem perſecutio?

7 In ſaxo collocata fuit Veritatis imago. Diod. Sicul. d. & Chart. in Imag. *Fort.* fol. 319. Neſcio an fecerit thronum, quod ſupplicium: ſed verius, ſitus utriuſque mutationem factam, ob venerationis ſpeciem & veram ruinam: ſiquidem veritatis imago ſuper ſaxum inſigne, tanquàm in throno; cæterùm ipſa veritas tota ſub ſaxo. *E lapillis pretioſis pendens ex aurea catena ſimulacrum, cui nomen Veritas.* Diodor. ubi ſupr. n. 48. Cum catena? O veritas quàm miſera! Haud potuerunt homines comprehendere veritatem, & vinculis arctis mancipaverunt effigiem. In umbram invehuntur, ut à libertate veritatis liberentur: ſiquidem liberè à pravis non vivitur, ni veritas captivetur. Suſpenſum ſimulacrum, cui nomen *Veritas.* Quid veritatis ſimulacrum? Exprimunt odium: equidem cùm conſcientia pungat intima cordis; expavent vel ad nomen veritatis. Aliquo intuitu ducitur odium in rationalium delicium, quo quieſcit homo, repleturque gaudio; quippe intellectus in rationis quiete invenit optatam feliciter veritatem. Iuxta conſcientiam bonam vel malam, oderunt vel amant veritatis formam. Iuſti gaudent, pravi dentibus ſtrident: veritaſque ab illis detinetur in vinculis, trahiturque ſuſpenſa catenis; quippe prævalet malitia, dum veritas latet ſuffocata vel ſuſpenſa. Lapillis pretioſis cui nonen *Veritas* portat catenas aureas: maior elucet hypocriſis, dum videtur pendere ab amore pectoris: etenim, catenæ licet aureæ, iacet ſuſpenſa catenis: & quantunvis lapides pretioſi, profectò lapides. Siccine infeliciter veritas naſcitur, igitur inter lapides ſæpèſæpiùs invenitur.

Imago veritatis.

Diod. Sic.

Pravè non vivitur, ni veritas captivetur.

Quare vinculis adſtringitur?

8 De lapillo pretioſo Pantarba refert Phyloſtratus mirabilia, quem ſequitur Iul. Cæſar Bulenger. lib. 2. de *Pictur. & ſtatuar.* cap. 9. *Tantum ipſi ſpiritus ineſt* (inquit 3. de *Vita Apollon.* cap. 14.) *ut intumeſcat terra, & plerumque ſcindatur, ubi concipitur hic lapis. Fugit niſi ratione trahatur. Noctem tanquàm diem igne accendit: eſt enim ignea radijs micans: quòd ſi die iam orto aſpiciatur percutit oculos infinitis fulgoribus. Lumen quod in illo lapide eſt, ſpiritus eſt admirabilis virtutis. Quicquid enim propé eſt, ſibi conciliat, & trahit: imó quoſcunque lapides deieceris aut ſparſeris, ſi eam demiſeris, omnes ſui ſpiritus virtute recolligit, ita ut coäcervati lapides tanquàm examen apum, illi ſubiaceant.* Ridiculum, ni conditiones huius gemmæ accipiantur metaphoricè, ſicut de Phœnice.

Conditio Pantarbæ gemmæ.
Philoſtr.

Sic longæva fuit, ſed non damnoſa vetuſtas.

Ut canit Alcim. Avitus, *lib.* 5. v. 452. Patet, quod ad imaginem veritatis fingitur; quæ fugit hominem, niſi ratione trahatur. Igne tanquàm dies nocti falſitatis vibrat lucem, quippe radijs crebris expellit errorem: quem quidem ne rebelles calcitroneſque fateäntur, tumeſcentes ſcinduntur. Percutitur læſo lumine malignitas, ſi fulgeät veritas. Lumen huiuſce lapidis ſpiritus eſt admirabilis virtutis igitur congregat lapides: & qui in illam congregantur; tracti veritate cognità pœnitudine ſcinduntur.

Alc. Avit.

Quæ veritatis imago.

9 *Veritas* vocatur Chriſtus. Ioann. 14. 6. Unde queritur de audientium infidelitate, dicens: *Quare non creditis mihi?* cap. 8. 46. ſed manet ſpes. *Cùm exaltaveritis filium hominis, tunc cognoſcetis, quia ego ſum.* Unde cognita veritas, dum crucis ſubita diritas? Dicit idem: *Si exaltatus fuero á terra, omnia traham ad meipſum.* Adinſtar Pantarbæ veritas pendebat in cruce. Quia incognita, in cruce pęndebat ita, lapidibus congregatis in odia: verùm corda lapidea virtute mirabili traxit; quippequam veritatem vel ſic ſuſpenſam Synagoga cognovit. Ex contextu patet. *Petræ ſciſſæ ſunt.* Dum veritas ab incredulis crucifixa, eſt exaltata; quia in cruce cognita: unde cùm cognitio veritatis, ſit reſipiſcentia erroris; percutiebant pectora ſua, ex veritate ſuſpenſa: equidem naturalis dolor cordium, dum vel petræ excindebantur. Percutiebant qui crucifixerant, ſciſsis ſaxis, pectora ſua, dolore pungente corda, quia tracta in veritatis odium, quod debebat eſſe obſequium: tractiſque ex ignorantia erroribus, pœnitet pectus; quippe intimè dolet, quòd veritatem in cruce propter mendacium ſuſpenderet. Tunc impletum, quod dixerat futurum iudicium mundi, ſi cognita in cruce veritas; quippe princeps huius mundi, qui mendacium, etiam eijciendus foràs. Dum veritas iacet, mendacium prævalet; cognoſcitur ſi exaltatur: quantunvis vulnerata, trahit mirabili philtro cor: & ab Aſſertore dicitur: *tunc cognoſcetis, quia ego ſum*; ſiquidem dum cognoſcitur malitià ſuſpenſum verum, fugit à mundo mendacium. Vigilanter vernaculè: *Si la verdad conocida, aunque maltratada ſe venera; ſe arroja luego del mundo el diablo de la mentira.* Denique. Veritas ab illis ſuſpenditur & crucifigitur, quia non cognoſcitur, lapidibus collectis in odium incognitæ veritatis: & modò franguntur ſaxa, & lapidantium percutiuntur pectora, dum corda traxit; quippe incredulus omninò nudam veritatem etiam in cruce cognovit.

Ioan. 8. 28.

Cap. 12. 32.
Veritate cognitá erroris pœnitent pectora.
Matth. 27. 54.
Luc. 23. 48.

Quod meretur falſitas, luit veritas.

Ioan. 12. 31

Ubi nuda, fugit erroris fallacia.

10 Viſum quomodò ex viſione veritatis & corda atque ſaxa fracta; ſcrutandum modò quomodò ſaxa collecta. *Si Pantarbam demiſeris*, omnes lapides diperſos ad ſe trahit, ex veritatis deſpectu oritur lapidatio: igitur quæ alliciebat corda, ſtruit tormenta demiſſa. Cognita magni habetur: ubi iacet lapidatur: igitur ſi errores corde foventur; adverſus veritatem cuncta ſaxa congregantur. Pro ipſa lapides loquentur: verum homines in illam loquentur lapides. Idem odioſis veritatis aſpectus, ac lapis promptus. Errant homines in vijs, dum debent tendere in cœlum; quippe in rectis ſemitis claudicant, & iuxta iter conſtruitur ſcandalum. Olim, ut dirigerentur pedes in viam pacis, collocabatur in trivijs Mercurij effigies, digito demonſtrantis viam, ac rectitudinis formam cum lemmate: *Qua Dij vocant eundum.* Eius imago (intuitu quem exponimus in *Ephemer.* 21. *Februar.* à n. 4.) circundabatur congerie ſaxorum prætereuntium. Unde Alciatus *Emblem.* 8. accinit:

Si non cognoſcitur corde, iacet ſub lapide.

Imago Mercurij.

In trivio mons eſt lapidum.

Alciat.

Idem Gyrald. *Syntagm.* 9. & Natal. Com. 15. *Mytholog.* cap. 5. Meminit moris Salomon, dicens: *Qui mittit lapidem in acervum Mercurij.* Nequit maius documentum exprimi á veritate, quàm Deum itinere recto ſequi. Pungit dirigi, quibus placet errare: acervuſque lapidum collocatur demonſtranti rectitudinem; quia lapides diriguntur ſemper contra veritatem. Arridet error, ex quo derivatur furor, ita rationem prevaricans, mentemque conturbans; ut cuilibet tranſeunti videatur mentis nec habere lumen, ni in ducem veritatis itineris mittat lapidem. *Involuta veritas in alto latet*: ait Senec. 7. de *Benef.* cap. 1. Illa latet, quia involuta: lapidaretur, ſi aperta: & ab hominibus lapidibus collectis altior veritati involutę deſignatur locus; ne modò appareät, ſaxorum aberret ictus.

Prov. 26. 8.

Cur veritas ſuper acervum ſaxorum?

Senec.

11 Tumuit Nabuchus favore fortunæ, titillatione phantaſiæ: hinc vigilis cogitationis ludentes ſpecies, ut magis illuderet, reddijt amica quies. Somniavit magna de gloria regni ſui, quæ cuncta ſomnij, & phantaſię vagabundæ coloribus fictio; igitur vel *ſomnium fugit ab eo.* Minimè reſipiſcent dilectores mundi, videntes ludum in ipſa recordatione: equidem cùm ſint inſomnia vaniſsima; manet bonorum ad ſpeciem apparentium, nec memoria. *Conterritus eſt ſpiritus* ſomniantis, de fuga ſomnij ludentis. Inſanit in ſe concipiens cordolium, quod vigili ſummè obſequium: etenim ut quieſceret animo, aptior medicina vanitatum oblivio. *Conterritus eſt ſpiritus eius.* Miſera Regum vita, queis vel dormire moleſtia: igitur

Dan. 2. 1.
Bona temporalia vaniſsima.

tur curarum ita premit cruciamen, ut dormientes non habeant in quiete quietem. Vide dicta *Tom.4.T.2.D.4.n.4.* Cur igitur ſi in Regis dirigitur documentum, à docendo fugit ſomnium? Quia docebat veritatem, ut furioſus infatuatus rediret in mentem: unde cùm Reges (maximè fortunâ arridente attoniti) excandeſcant veritate; etiam ſomnium capit fugam, timens Nabuchi inſolentiam: quandoquidem tormentis plecteret diris, exponentem in ſomno vel ſpeciem veritatis. Manus Regis longæ in vindictam, nullamque habent ad veritatem modeſtiam; quia illis magni, ſi quid alijs non licet, ſibi licere. Hinc Senec. in *Oedip.* v. 519. & *Hippolyt.* v. 135.

Pavet error ad ſpeciem veritatis.

Quid arma poſsint regis irati, ſcies.
Nec me fugit, quàm durus & veri inſolens
Ad recta flecti regius tumor nolit.

Senec.

Haud aliter Nabuchi conditio, perciti ſomnio: ſomniumque actutùm ab illo receſsit; quia timuit, quòd vigilaret. Fugit furioſum in errore iacentem tanquàm in lectulo, qui cuncta regebat præceps pro lubito; equidem quos volebat, humiliabat; quos volebat exaltabat, impiam, cæcam voluntatem arbitrans legem; iuxta poteſtatem recta debacchantis deliria: & in ſomno ſomnium expoſuit velociter veritatem; quippe accedere nollet, niſi videret dormientem. Veritas expoſita, ſed ille expavit. An quia fugit? Fugit & actutùm ſignans veritatis periculum: ſiquidem furori Regis ſpecies veritatis, plena profectò formidinis vel in ſomnis. Diverſimodò ſeſe gerebat Nabuchus & ſomnium, ut lymphaticus throno, maieſtate haberet cerebrum; ſed ſomnium fugit, ut dormientem excitaret: & ille excitatus fugâ ut impos mentis terretur; etenim quilibet errans veritatis imagine conturbatur. Diligit vanitatem, & quærit mendacium: igitur uti pulcherrimam adamaret veritatem, ni vellet in aula audacter fovere errorem.

Et illa cavet vigilem Principem inſolentem.

12 Unde in veritatem amabilem odium? An quia ex ictu dolor, & qui profert, præſumitur accuſator? Falleris, quippe medicus, & beneficus, ſit quantunvis inimicus.

Dulcis eſt & amara: dulcis delectat, amara ſanat:

Non enim oportet dicere iucunda auribus,
Sed ex quo glorioſus quis evadat.

Euripid.

Ait Euripides in *Hyppolit.* v. 488. Non eſt obſequium in ægroti ſanitatem: valebit næ veritatis deguſtans amaritudinem. Argumentum habemus in hiſtoria, vel in fabula. Agricolam hauſturum aquam, refert Ælian. lib. 17. *Hiſtor. Animal.* cap. 37. aquilam cum ſerpente inveniſſe pugnantem, & ſecto virulento monſtro, feciſſe victorem. Aquam hauſit, ſocijs detulit: qua pota, utpote à colubro infectà, ſociorum defecit vita: & cùm ille neſcius de eadem bibere pararet, ſubitò aquila vas fregit, & aquam venenatam effudit. Ruſticus ſitibundus tulit ægrè, quaſi cùm illo aquila ſe gereret ingratiſsimè, quæ prohibebat ardentem ſedare ſitim, contractam propter certamen. Brevi accepit ut beneficium, quod arbitrabatur damnum: igitur inhibita lethalis aquæ ex potu voluptate; cognovit aliorum periculo, quòd liberatus à morte. Hic ſanè veritatis ſcopus & ſalutaris effectus: quandoquidem invenit pectus ſalutem, propter brevem à veritate dolorem: liberaturque à lethali veneno, levi amaritudinis ex veritatis faſtidio. Illa vel in acerbitate gratioſa eſt: quid mirum, ſi rapiat cor? Menander in *Hymnide*, aſtruit:

Veritatis amaritudo vitæ dulcedo.

Haud arte tantam ullus pictor aſſequi
Statuariuſve pulchritudinem poteſt,
Tantum decorem; Veritati quantus eſt.

Menand.

DIDASCALIA V.

Gravior morbus, in criminibus relapſus.

NOnnunquàm peccatum voluntaria inſania & voluntarium dæmon: equidem crimine prævaricans, & hominis amittit conditionem, ac ſimul mentem; cùm ſe ignoret, in quæquè naturam rationalem mutaverit: igitur paveret, ſi haberet iudicium, hominem in dæmonem voluntariè mutatum,

Conditio iacentis in peccato.

Timeri quid gravius poteſt?

Senec.

Succinit Senec. in *Troäd.* v. 611. Congregata ſuper ſe flagella non obſervat, quoniam dolorem ignorat. Haud videt vulnus cæcum & altum, unde vel deſpicit medicum.

O quàm cæca gerit nigro ſub pectore corda
Mens tenebris obſcura ſuis!

Sedul. 2. v. 211.

Aſtruit nervosè præfatus Stoicus. *Nunc verò* (infit *Epiſt.* 50.) *nec quærimus quidem medicum; qui minùs negotij haberet, ſi adhiberetur ad recens vitium. Sequerentur teneri & rudes animi recta monſtrantem: nemo enim ad naturam reducitur, niſi qui ab illa defecit* (Sanè qui diligit iniquitatem rationalis amittit conditionem) *Erubeſcimus diſcere bonam mentem: at mehercules, turpe eſt magiſtrum huius rei quærere. Illud deſperandum eſt, poſſe nobis caſu tantum bonum influe-*

Senec. *Indureſcit pravitate.*

ſluere. Laborandum eſt: nec labor quidem magnus eſt, ſi modò antè animum noſtrum formare incipimus, quàm indureſcat pravitas eius. Hinc nocuior infirmitatis malignitas, ſi in deſperationem medicinæ ulceris induruit pravitas.

2 Ab Ochozia ægrotante conſulitur Beelcebub; *Utrùm vivere queàm de infirmitate mea hac. Hac?* Quo intuitu ab infirmo læſo deſignatur *hæc*, cùm alius morbus non ſit? Eſt, & animæ, cuius origo converſari cum dæmone; quem etiam ſaucius cognoſcit, ſed non pœnitet, quia ab aſſuetis non fit paſsio: moleſtaque tantùm hæc corporis ægritudo; quippe non dolet de vulnere, conſuetudine peccati. *Ex capitis ictu obſtupeſcentia & deſipientia, malum*: ait Hippocrat. 7. *Aphor.* 14. Colliſus capite Ochozias, dum è cœnaculo cecidit: è ruina corporis doluit. Moleſta ruina, ſed non lethalis, ni ineſſet deſipienti obſtupeſcentia: equidem ſolummodò ex ictu attonitus, & ſtupidus, quærere quibat ſalutem, per lethalem graviorem infirmitatem. *Ægrè ſcelus exuit, qui ſcelus induit*: inquit Novarin. *Umbra Virgin.* lib. 1. cap. 7. Patet deſipientia, ubi pro vulnerum medicamine maiora vulnera. Vox tyranni & improbi, dolore quaſſati capitis, ut obſervat in *Agamemn.* Seneca, à v. 115.

4. Reg. 1. 2. *Conſuetudo iniquitatis expers doloris.*

Hippocr.

Novar. *Unde peccator deſipit & in quæ?*

Senec.

Per ſcelera ſemper ſceleribus tutum eſt iter.
Quod meruit, auget, qui ſcelus ſcelere obruit.

Deſipit, igitur fit ſcelus, ſed non obtinetur ſalus: imò exponitur cogitatio fatuitatis ex deſipientia ſtultæ cogitationis: quandoquidem ſummum delirium, veneno Hydræ, muſcæ curare venenum. Arbitrabatur Ochozias ægritudinem corporis colliſi vehementiore ſymptomate depelli. Aliquando accidit, ſed quomodò? dicit Hippocrates 6. *Aphoriſm.* 26. *Ex febribus ardentibus ſi tremores, delirio ſolvuntur.* Timebat, ex ictu ortà ardenti febre, iacens præ morbo Ochozias: ſine delirio deſperanda ſanitas: proruitque pro ſalute deſipiens in voluntarium delirium; conſulendo ex timore tanquam medicum dæmonium. Verùm quid ex oraculo divino? Salutis omnimodò deſperatio. *De lectulo ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes; ſed morte morieris.* Ita deliria expellunt febrem, nimirùm per mortem: igitur dum hæc obvia, cognoſcitur improborum quò venit deſipiens obſtupeſcentia.

Hippocr.

Verſ. 4.

3 Clariùs in Didaſcaliæ propoſitum. Nihil mirum, quòd homo in peccatum labatur: in carne enim, corruptelæ illecebrà, uſquequaquè offenditur. Mirum, quòd labatur ex peccato, à quo ictu uti germen ægritudo, ſine dolore in anima; quia ex relapſu obſtupeſcens deſipientia, ſine ſigno doloris, ex ictu capitis; ex quo mors, quippe cor inſipiens eſt, quin quæratur medicus, cuius induſtriâ depellatur morbus: equidem ita fugiunt inſenſibili corde pœnitudinem; quaſi nullam in graviore haberent infirmitatem.

Non ſentit, nec vulnus cognoſcit.

4 *Videte fratres, quomodò cautè ambuletis non quaſi inſipientes, ſed ut ſapientes,* alloquitur Epheſios Doctor Gentium: equidem ſi humana fragilitas, ruere in culpam; morbus lethalis, ex culpa recidere in deſipientiam. *Unde dicit* (Spiritus, nempè Sanctus) *ſurge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus.* Grave in ſententia occurrit argumentum. Qui dormit, ſalvus eſt: ideſt, cum ſalute vivit: unde ergo mortuum dormientem Paulus oſtendit? Ne cadat in culpę obſtupeſcentiam, qui lapſus in culpam. Deſipientia in peccato eſt ex peccato dormitio. Crimine moritur anima: tuncque in lapſu invenitur deſipientia; quia dormit commiſſo crimine, quaſi non eſſet in morte. Ex cognitione criminis, quæritur anxiè remedium infirmitatis: delinquit homo: in mortem iam dirigitur ægritudo; fotâ virulentâ vomicâ: patetque in ægritudine deſipientia; quoniam per læſum ex ictu cerebrum, non cognoſcit eſſe mortuum. Genuinè in textum. Hic ſignatur mors animæ, & mortui dormientes oculi. Quem gravis dolor premit, præ dolore non dormit: hic ictu languit, ſed in deſipientiam dolore non incidit, indicaret enim fanaticè deſipientem, de animæ morte non habere dolorem. Idcircò primò dicitur *Surgè*, pòſt *Exurge*; ſurge à ſomno, reſurge à peccato: etenim illuminatus à morte criminis non reſurgit, qui oculos ad lucem claudit. *Surge qui dormis*: igitur in morte non iaceres, modò oculos aperires. Surge, ut à mortuis reſurgas.

Epheſ. 5, 15.

Verſ. 14.

Unde inſenſatus?

Obſequium cœli mores potuere mereri.

Claud. 6. *Conſ. Hon.* v. 350.

Oculos aperi, ne in obſtupeſcentiam infeliciter incidas: igitur dura iam animi pravitas; gravi ſopore veternosè dormire, ac ſine dolore, in animæ infirmitate lethali.

5 Periculum cognovit Regius Pſaltes, dum promit corditùs votis: *Illumina oculos meos, ne unquàm obdormiam in morte.* Perperàm ſi dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem. Quorsùm ad illuminationem oculorum, in morte ita habere ſenſum; ut vel in morte, ne moriatur, vel dormitio repellatur? Eſt mors animæ & corporis. In morte corporis propter abſentem fugacem vitalitatem, in æternam clauduntur lumina noctem. In morte animæ pec-

Pſal. 12. 4.

cati vulnere poſſunt aperiri & claudi. Obcæcatur, qui clauſis oculis, ambulat in tenebris. Illuminatur, qui mortem, quam patitur, videt oculis, & periculum damnationis notat; quia qui dormit, non adijciet ut reſurgat: doloreque percutit intimè pectus; ut anima mortua præ dolore aperiat oculos: optatque David (cuius iam dolebat cor) viſâ morte, in peccato non dormire; ut poſſit illuminari: quandoquidem dormiens fatuè in crimine ſine ſenſu, nunquàm vel propitio cœlo reſurgeret à peccato. Nequit qui claudit lumina, radiari lumine, neque tenebras agnoſcere; ut quærat reſurrectionem, per gratię vitalitatem. Qui ictu criminis ruit, in tædium illuminatur, quia cecidiſſe cognoſcit, inquiritque dolorem in vulneris medicamen. Qui dormit, ictum vulneris non ſentit, & poſt caſum in obſtupeſcentiam cadit, obdormiens in mo[r]te, de qua non poterit ſurgere, niſi in flammam: vigilque in morte David notat ſomni deſipientiam, quia inſipiens prorſùm, viſu poſſe mortem fugere, & oculos cervicosè in pœnitudinem claudere.

Renuit aperire oculos.

6 Illumina, ne unquàm obdormiam in morte, quod uſuvenit conſuetudine peccati: equidem ut ait Tragicus in *Troäd.* v.632.

Deciſcit animo ſeró, quod didicit diu.

Senec.

Unde Cicero 1. in *Catilin.* infit: *Ad banc amentiam ambitio peperit, voluntas exercuit, fortuna ſervavit.* Vide articulum. Uſque in mortem peccatores expectant, ut reſipiſcant. In hac amentiam ſęculi fortuna ſervavit, crimen concepit, iniquitas parturivit, atque voluntas pravitate exercuit. Convertentur ad cor? Quam vident, ſi lux non eſt? Erit dolor? Fugit, ubi cordis ſtupor. Aliquomodò in pœnitudinem ſenſus? Neque ullus motus. Nequeunt illuminari, quia nolunt in vitam oculos aperire: optatque Pſalmographus, ne unquam abdormiant in morte; quippe conſuetudine criminum, vel in articulo mortis nequaquàm illuminantur, eò quòd vel in morte dormiunt, quaſi tunc non morerentur. Hinc, ut dixi, infelix mors, ubi ſomnus oculis, atque dormitatio palpebris. Verùm quomodo? Innuitur criminum conſuetudo, ex qua oculos claudunt, & patet ex levi in quos fines devenerunt. *A requie temporum ſomnus venit ad oculos* (ſubdit hìc Auguſtin.) *ſunt autem, qui non dormiunt, ſed dormitant. Aliquando retrabunt ſe, & rurſús revolvuntur, & quaſi dormitantes caput crebrò inclinant. Excute ſomnum: dormitando caſurus es.* Caſurus? Si dormitat, utique; labat capite, ut aliquando lædatur inclinatione: etenim cùm dormitando offendicula non videat; naturale, quòd offendat, & caput inclinationibus frangat. Caſurus. In quodnam periculum? in ſomnum. Pende. Qui dormit, quieſcit: qui dormitat, in quiete non ſubſiſtit: in quiete fatigatur, imò ridetur. Caput eius modò cadit, modò ſurgit: modò vigilat, modò labat: modò oculos aperit, & quos aperuit, occulit, ut interdùm lucem videät, & interdùm ſine lumine iaceät; quin dormitatio urgeät in vigiliam tempora, quia ſæpe dormitando, iterùm aperuit lumina. O infelix! Spe fugitiva deciperis. Surgat animus, quia ignorans in quo caſurus. Labitur homo quaſi dormitans in crimen, ſed parvipendit, quippe levi vidit lumen. Cadit, & iterùm illuminatus ſurgit, præparans in morte præcipitium; etenim tot crebris dormitationibus cecidit miſer in ſomnum, ſine ſpe illuminationis; ut videat qui gravi corde collyrium ex auxilio pœnitudinis: quandoquidem conſuetudine pravà, inolita, vel in morte, renuit vel nequit oculos aperire.

Cicer.

Quare iacens iacebit?

Pſal. 131.4.

Auguſtin.

Quare ex dormitatione lapſus ſurgit in peccato ſomnus?

7 In morte ergo ne oculi obdormiant; ut ad mortem vel in morte illuminentur; ne homini, cùm tantum è ſomno damnum, dicat inimicus: *Prævalui adverſus eum.*

Ne meus, Invalui, pleno canat æmulus ore.

Ubi ſupr. v.5.

Cruc.

Hoſtis hic Satan eſt, uti obſervat Genebrard. hìc, dum iacet homo peccato velut mortuus ſine ſenſu, cogitatione ſui & agnitione Dei: iuxta Chald. *Ne peccem & moriar cum bis qui meruerunt mori.* Valet inimicus, & prævalet. Valet, dum peccator offendit: prævalet, modò in crimine dormit, quin placeat aperire oculos, ut illuminetur pectus in cognitionem miſerrimi ſtatus, quo deſtinatur inferno, mancipatus peccato, delendo per pœnitudinem, poſt cœleſtem à Deo datam illuminationem: illuminatoſque oculos in morte, qui deliquerat David exoptat; ne inimicus qui valuerat, modò prævaleät: etenim fortiſsimè dæmon prævalet, ubi qui cæcè crimine vixit aperire oculos etiam in morte non valet. *Uſquequó exaltobitur inimicus meus ſuper me?* Quò ferus uſque ſuos de me canet hoſtis honores? Illius ſemper infenſi victoria, ex peccatoris dedititia inclinatione ſine ulla pugna. Semper dormienti in crimine valuit: qui dormijt, in noviſſima pugna iam valenti prævalebit, cùm iaceat formidini, decertare cum victore? Illumina oculos, ne prævaleät, qui valuerat inimicus: equidem ſi crimen oculos claudit, conſuetudo obtrudit, ne videatur quò miſerè iacet: qui valuit in vita, in morte etiam prævalebit, ut dormiens moriens non vivat in fine, cum his qui meruerunt mori: ſiquidem dum magis ſibi conſulere debet, clauſis oculis iacet, ſine ſenſu, ſine motu, ſine dolore, ſine gravamine, ſine cognitione ſui, ſine cognitione Dei, abſque ulla æternitatis notitia, quouſque tormentis excitetur ad tartara.

Undè prævalet dæmon.

Chald.

Nec in morte peccator expergiſcitur.

Omninò ſtupidus.

Deut. 14. 18.

8 O miſer homo! Uſquequò inimicus exaltabitur? Pelicanus à ſacris reijcitur, non ſolùm quia veneno paſcitur (ut ait Gregor. Magn. in *Pſalm.* 101.7.) ſed quia venena quæ gravatus evomit, in paſtum denuò reſumit; uti aſſerit Raviſ. Textor. 7. *Officin.* cap.42. Hunc Onocrotalum vocat Scriptura; Plin. Plateäm, *lib.* 10. *cap.* 40. Nonne dignus reprobatione canis reverſus ad vomitum, & ſus lota in volutabro luti? Quorſùm in cibum recipit, quod ut venenum evomuit? Urget conſuetudo inolita: placent cognita venena: igitur ita conſuetudinis pravitate, ac cupiditate opprimitur; ut etiam venenum depoſitum reſumatur.

Placent præ conſuetudine venena cognita.

Impoſsibile exuere ingenitos mores.

Pindar.

Accinit Pindarus in *Olymp.* Od. 13. v. 16. Senecæ non videtur impoſsibile. *Nec indurata deſpero. Nibil eſt, quod non expugnet pertinax opera, & intenta ac diligens cura. Robora in rectum, quanvis flexa, revocabit. Quanto faciliùs animus accipiet formam?* Ita *Epiſt.* 50. præcit. Flexibilis eſt: dicitque 7. *Benef.* cap.2. unde flexibilis. *Voluptas fragilis eſt & brevis: faſtidit obiecta. Quò avidiùs bauſta eſt, citiùs in contrarium recidens, cuius ſubinde eſt neceſſe, aut pœniteat, aut pudeat.* In hoc cardine tota machina vertitur. Erit pœnitudinis dolor, ſi fuerit pudor, videbunturque recta, quæ fuerunt curva. In Pelicano micat, quid pœnitentia valeät. Dum venena ſumit, evomit; ſed adhuc virus in pectore manet. Ægré procedit ſolicitus medicaminis, ex effuſione cruöris. Unde cùm non aliter niſi dolore ſalus ingeri poſsit, expeditus à cunctis pectora rumpit. Hinc Pelicanus pœnitentis ſcopus, cum lemmate: *Ex vulnere ſalus.* Picinell. videſis in *Mund. Symbol.* lib.4. n.537. Periculum patet optabilis ex veneno ſalutis ex reverſione ad venena voluptatis. Salus autem ex percuſſione pectoris, qua exprimitur dolor, confirmatque præ dolore effuſus cruor, ut evadat iuxta præcepta cor rectum, quod pravis inclinationibus curvum: equidem non ſuſcipiet, tametſi flexibile pœnitudinem, quod non accipit veneni ex confuſione dolorem. At quomodò in ſerpentibus de virulentia dolor? *Miſeris non eſt pudor*: ait Tragœdus in *Oedip.* v.65. Minimè confuſio coöperuit faciem, ut curva poſsint accipere rectitudinem: imò propenſiùs ſtudent crimini, quippe oculis clauſis ad conſueta flagitia ſine pudore.

Senec.

Reſumit expulſa.

Conditio Pelicani.

Picinel.

Cur pœnitentiæ typus?

Senec.

Periere mores: ius, decus, pietas fides,
Et qui redire, cùm perit, neſcit pudor.

Idem.

Idem in *Agamemn.* v. 112. Ad rem Florentius *Emblem.* 37. *Venenum* (ait) *quó dulcius, eò periculoſius. Quod unum babemus in malis bonum, perdimus peccandi verecundiam. Miſerum eſt, peccare; miſeriùs, delectari; miſerrimum, excuſare: & tunc demùm conſummata amentia eſt, ſanctificare: ad ſtudium enim malum opinio ſola boneſtatis accedit. Medici nullum morborum genus putant formidabilius, quàm quod ægrotis mali ſenſum eripit.* Malum utique venenum, ſine pudore cognoſcere, & non cognoſcere malum, ac ad mali dolorem à ſenſu excludere ſenſum.

Ubi fugit pudor, floret peccator?

Florent.

9 Huiuſmodi infelicitas peccati ex peccandi conſuetudine, videtur in Preſtere veneni efficacitate, de qua nos, *Tom.*4. *T.*3. *D.*6. *n.*9. & Lucan. 9. *Pharſal.* v.722.

Oraque diſtendens avidus pumantia Preſter.

Lucan.

Preſteris veneni qualitates.

Primùm ut morſum Preſter effecit (inquit Ælian. 17. de *Hiſtor. Animal.* cap.4.) *ſtatim ignaviam infert, & immobiles reddit: póſt menti oblivio & tenebræ offunduntur, ut neque notionem babeat morſus, neque reſpirare queät: ſimul & percuſſum, á pilis iam nudatum ſuffocatio ſequitur, & convulſionibus & morte acerrimis referta.* Ita in moribus genimina viperarum incremento & frequentiâ peccatorum. Hinc Medicus cœleſtis expuentium præſentiſsimam medicinam, oſtendit inſanabilem plagam. *In peccato veſtro moriemini.* Nec mors revocat, quos iniquitas præcipitat? Prævalet criminis Preſteris virus, quùm vel in morte nolunt aperire oculos. Sequitur venena plaga, & ſymptomatum exponuntur ſpecula. De virulentia Dicræri (Græcè *Iuſti*) infit in Perſicis Cteſias: *Mané ſomnus ei qui biberit, corripit, & ita dormit, ut nibil ſentiat: urgente autem ad occaſum Sole ſpirat.* Oritur hominibus Sol intelligentiæ, ut evigilent ad rationis & legum amuſsim; ſed quaſi Iuſtitiam Dicræri ebibunt iniquitatem. Bibunt, dormiunt, ſed venena non ſentiunt: unde in peccato moriuntur, urgente Sole vitalitatis in occaſum, inſultantes periculo; quippe dormientes non ſentiunt mori in peccato.

Ælian.

Ioan. 8.21.

Et Dicræri.

Cteſ.

Symbola peccatorum.

10 *In peccato veſtro moriemini.* Nonne in pœnitentiam recurſus? Non eſt dolor, ſi non ſenſus. Virus Preſteris ignavos *immobiles reddit.* Quomodò movebuntur ad ſenſum pœnitudinis, qui iacent immobiles? Move-

Effectus conſuetudinis peccati.

vebit mordens præcordia conſcientia ? Eſt cauteriata peccatorum conſuetudine: non erit dolor nec ferro nec igne. *Menti oblivio & tenebræ offunduntur.* Perperàm cognitione in mentem convertentur, dum mentis obliviſcuntur; ſine luce venenum prævalebit iniquitatis; igitur ut videänt ambulant in tenebris. Unde ſi movere pedem immobiles volunt, ſemper uti cæci offendunt. Perimit ſenſim intrinſecùs grave vulnus; ſed percuſſus *nec notionem habet morſus.* Habebunt vel ex vulnere ſenſus ? ad pœnitentiam ſaltem, uti ad medelam, impellent leviſſimi motus, dum ſe non noſcunt percuſſos? Malum prorſùm immedicabile ingruit, quando ægrotantibus cognitionem eripit. *Nec reſpirare queät.* Quomodò ſuſpirabit, qui reſpirare nequit? Ut iniquè agerent laboraverunt: in via iniquitatis laſſati moriuntur: ita gravati cupiditatibus iacent, ut reſpirare non poſsint. Ideo *ſuffocatio cum convulſionibus* ſymptomata ſequitur, ut magis ſine cognitione patiantur, ſed non in medicamen, quod conficit ex vulnere dolor; quippe motus ex convulſione nequaquàm timor, ſed tremor: motuſque ſpiritus ſuffocationi deſervit, quia reſpirare non valet. *Nudatus* qui percuſſus, exponitur pilis, emblemate cogitaminis. Hæccine ſumma miſeria atque ęternæ mortis cauſa; ex qua qui in peccato deguntjin peccato etiam moriuntur: equidem cùm Dei iudicium immineat, vulnus mordeät, ſuffocatio gravet, morbus inſtet, venenum vexet, infernus obviet; ad converſionem, medicamen, pœnitudinem, in corde fovent nec levem cogitationem. Denique *mors* accedit *accerrimis doloribus referta.* Patet mentis infatuatio, & quò deprimit peccatorum conſuetudo: etenim ſine ullo vivunt veſtigio reſipiſcentię; etiam adveniente morte. Ex dolore conficitur vulneribus medicina, & accerrimis doloribus mors referta. Quomodò ſi ex dolore pharmacum & doloris auxilium; fit accerrimum tormentum ? Quia infatuat conſuetudo peccati, & dolentes moriuntur etiam in crimine; quoniam habentes ex peccato dolorem, neſcierunt flectere in peccati medicamen.

Specimen damnationis.

11 Subſcribit Stoicus. *Voluptatibus itaque ſe mergunt* (infit *Epiſt.* 39.) *quibus in conſuetudinem adductis, carere non poſſunt: & ob hoc miſerrimi ſunt; quod eò perveniunt, ut illis quæ ſupervacua fuerant, facta ſint neceſſaria. Serviunt itaque voluptatibus, non fruuntur: & mala ſua, quod malorum ultimum eſt, amant. In inſaniam malis actus eſt, neſciens, quid fecerit*: ait Marc. Senec. *Controverſ.* 7. Quid mirum ſi inſani moriantur, qui in vita ſua inſenſati vixerunt ? Mens igitur dum tendit in furorem, ad ſenſum vulneris cor convertitur in lapidem. Nabal ruſticus & barbarus, cui pro miſeratione verborum libertas, ac propietate immoderata loquäcitas: filius utique Belial, ſine freno, ſine iugo, durà facie, duriore corde, nec vultu affabilis ulli. *Durus, peſſimus, & malitioſus.* Egentes repulit, quos mulier muneribus ſtudioſa fovit, & iratos ſuavitate placavit, liberans à morte virum: quod quidem Nabal ſciens induruit pravus in ſaxum: *Emortuum eſt cor eius intrinſecùs, & factus eſt quaſi lapis.* Unde huiuſmodi mutatio? Ex terrore periculi? Profectò. Verùm erumpere debebat in gaudium, quia periculum præteritum: ſed indulgentià offenſi magis induruit; quippe qui vindex offenſori pepercit. Conſtat barbara ruſticitas, cordis improbitas & extrema malitia; igitur indureſcunt magis ampliore clementià. Gratia illis nequaquàm blandimen, ſed triſulcum ignibus fulmen. Signat Ethnicus, 1. *Triſt.* Eleg. 3. v. 11.

Senec.
Marc. Senec.
1. Reg. 25. 3
V. 37.
Impijs ex quo gratitudo, offenſio.

Non aliter ſtupui, quàm qui Iovis ignibus ictus
Vivit, & eſt vitæ neſcius ipſe ſuæ.

Ovid.

Vitæ ſuæ neſcius? Utiquè; vitam ſuam vivens ignorat, quem miſericordia indurat.

Gratià indurantur.

12 *Emortuum eſt cor eius, & factus eſt quaſi lapis*: ideſt, *amiſit ſenſus omnes*: infit hìc n. 59. Doctiſs. Sanctius. Verùm quomodo? Sine ſenſu dolor haud infertur mortis: cum ſenſu quomodò lapis ? *Erat durus, peſſimus & malitioſus*: criminumque frequentià, abundante malitia, uſque in duritiem lapidis obriguerunt præcordia. Unde ſperanda ſalus, dum ita pectus ? Infelicitas næ præ malitia ad cordis converſionem, hominem non videre, ſed duriſsimum lapidem. *Cor venenatum ſi in ignem mittitur in lapidem convertitur* (ait Geörg. Draudius in *Solin.* cap. 46.) *vocatur lapis Pyrophilis ab igne, humanus à materia: & eſt pretioſus.* En origo duritiæ cordis in humani ſinu pectoris; quanvis flammà inſpirationum urat, ut in mollitiem liqueſcat: equidem cum peccati conſuetudine ſit durum, & dominetur lethale venenum; licèt ex carne, vertitur in ſaxum; quò magis igne inſpirationum uritur, plus ex veneno induratur. Quid ſi cor Nabali lapis, ubi gratiæ acceſsit ignis? Erat mortuus à corde, frigiditate veneni, quo amiſit omnem ſenſum, in cordis motum. Unde duritia ſaxi, emortuo veneno corde, quippe in cordis converſionem, inveniebant duntaxàt frigidum lapidem. Innuitur ex huiuſmodi malitia, quanti efficax di-

Sanct.
Draud.
Quiſnam lapis Pyrophilis?
Unde cor lapideum?

divina gratia, cùm haberent exleges corda lapideä. *Dabo vobis cor novum & ſpiritum novum: & auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum.* Cor lapideum in homine? Sanè, ſi præoccupatum ad flammam frigiditate veneni: gratiàque Dei iam carneum, quod præ duritia lapideum; quippe veneno expulſo, ut fieret cordis converſio, gratia fecit, ut liqueſceret, quod uſque ad ſaxum induruit. Iurè cor novum dicitur, dum expulſo veneno, cœlitùs inflammatur: equidem novitas, in corde ſaxeo docilitas ad legum præceptorumque impreſſionem, quod præ veneno demonſtrabat lapidem. Convertitur ſanè cor, ubi oſtenditur mirificè in lapide ſcripta lex. Siccine pyrophilis lapis pretioſus, quippe ad præſcripta legis, cor humanum non eſt lapis.

Ezech. 36. 26.
Gratiæ efficacia erga huiuſmodi corda.
Exod. 32. 15.

13 Aliter origo pyrophilis refertur ab auctore præfacto. Ex corde venenato & peruſto ſaxum fit, *ſed morſu* (infit) *ſerpens præcidit lapidem & evomuit.* Refert etiam Ariſtotel. de *Natur. ſerpent.* Fides penes illos ſit: prodeſt fictio Didaſcaliæ tropologico propoſito. Hinc *Homines durum genus*: ut ait Virgil. 1. *Georg.* 63. & Lucret. 5. de *Rer. natur.* v. 921.

Draud.
Virgil.

Et genus humanum multó fuit illud in arvis
Durius ut decuit.

Lucret.

Unde humani duritia cordis, niſi à morſu, virulentiaque ſerpentis ? Unde itaque venenum atque ſerpentis morſus, niſi quia denuò iteratur ſcelus, cordique pabulum ſit; quod prorſùm venenum eſt ? Conſtruit conſuetudo ut dulce, quod omninò lethale: & cùm veneno paſcantur, ſine veneno moriuntur. Ut ab Archiatro cœleſti promptè exhiberetur medicina, illi obijcitur poſſeſſus à dœmone & *ab infantia.* Aggreſſus eſt Dominus ſerpentis expulſionem, ut rem difficilem. Expulit: at dœmon *exclamans & multúm diſcerpens eum, exijt ab eo, & factus eſt ſicut mortuus; ita ut multi dicerent, quia mortuus eſt.* Mortuum turba arbitratur, quia dœmon expellitur ? Profectò, ut conſtet, qui peccati confecerit conſuetudo, & ab ipſa infantia fota veneni malitia: mortuuſque cenſetur, dum miraculoſè à dœmone liberatur; quippe iudicium verum ex peccati conſuetudine, quaſi non poſſet vivere ſine dœmone. Quæ & cognita noxia, ab aſſuetis neceſſaria; unde qui uſquequaquè effendunt; quę ſibi ſunt noxia cupiunt: hauriunt continuò à ſerpente, quod mortem uſque fovetur in corde, quod radix vitæ: iudicaturque mortuus à quo divinà virtute dœmon expulſus; quippe non poſſunt, niſi cum morte colentes diabolum, expellere à corde conceptum retrò venenum. *Diſcerpens eum, exijt ab eo.* Felix prorſùm in dœmonis expulſionem laſſitudo: igitur ita malum radicatur in viſceribus, & inoleſcit virus; ut non exeät inveteratum aſſuetudine vitium, quantunvis à dœmone diſcerpantur.

Marc. 9. 20.
V. 25.
Improbi eſtò diſcerpti, ſine dœmone, veneno, ac peccato nequeunt vivere.

14 Scrutemur dœmonis opera, in eo quem tyrannicè oppreſſerat ab infantia. *Frequenter illum* (dicitur) *in ignem, & in aquas miſit.* Ex eo quòd in contraria propoſitum, cognoſcitur à diabolo præcipitium. Aliquando oppreſsi à dœmone cupiunt liberari à vitiorum conſuetudine, ſed cupiunt tantùm, quippe oppeſsionem non fugiunt: igitur ſibi ut urantur, vel ſuffocentur ſervant urentem ignem cupiditatis, vel frigiditatem cordis, volentes adorare Arcam Dei Iſraël, & ſimul idolum corda mulcentis Dagon. Diviſum eſt cor eorum: nunc interibunt: igitur necdum dœmon receſsit; vel ſi receſsit, redibit. *Ego præcipio tibi, exi ab eo: & ampliùs ne introëas in eum.* Ergo qui exivit, introire poterit. Sanè, dum liberatus à dœmone, ducitur ſubdolè priſtinà conſuetudine; ſervans in igne aquam fragilitatis, & in frigiditate flammam cupidinis: quandoquidem ſi ex ruina reſtaurata relapſus; fiunt noviſsima hominis illius peiora prioribus. *Diſrumpens ſcindam*: phraſis Scripturę eſt, de qua fusè egimus, *Tautolog.* 4. Ideſt, omninò rumpendum, à ſummo uſque deorſùm. Si aliquid reſtat, quod ſciſsione non rumpatur, per illud primò ſuaviter, inde violenter trahetur: unde ut poſsit erumpere, rumpat ſciſsione cuncta, penitùs ſcindat impedimenta: etenim ne ille rumpatur, ita totum ſcindetur; ut nec remaneat continuum leve filium, quo trahatür. De Hydra Lernæa ab Hercule victa dicit Diodor. Sicul. *lib.* 4. *n.* 153. *Centum ex uno corpore cervices at totidem anguina capita exſtabant: unoque defecto, duplum eius loco prodibat.* Anxius Hercules pugnabat; ſed non vincebat; quia deficiebant vires, & germinabant hoſtes. Uno ictu cuncta ſecuit, quin ex ſectione aliquid rĕpullularet: nulloque capite remanente, neque veneni radice, obtinens palmam;

V. 21.
V. 24.
In peiora corruunt.
3. Reg. 11. 11.
Ne reverſio fiat in peccatum, illius ſecetur veſtigium.
Diod. Sic.
Cur conſeratur Hydra.

Fœcundam vetuit reparari mortibus hydram,

Martial. 9. 104.

15 *Ecce ego obducam eis cicatricem & ſanitatem & ſanabo eos*: dicit Dominus vulneratis Iſraël. Poſt cicatricem nil reſtat agendum vulneri: quo ergo intuitu ſtudendum vulneris ſanitati ? *Sanitatem, & ſanabo*? Sanitas non eget remedio: quorsùm ſi iam nullum vulnus, in ſanitatem per medicamina ſalus? Ne recrudeſcat, quod iam me-

Ierem. 33. 6

medicatum vulnus. Vulnera ſanantur, ubi ex toto & in totum medicamen; quoniam non ſanitas quæ ſanitas quoad ſpeciem, qua exteriùs ſine ullo veſtigio plagæ; & introrſùm fervent fiſtulæ, vitæ profectò inſidiantes, quia corruptæ cicatrices. Nonnuli curantur, qui curatione adhuc egent in remedium, quippe non ſanatum totum. Latet occaſio in vulnus, ubi aliquid veneni fovet pectus: & poſt ſtudioſam vulnerum curationem, adhuc promittit curationem in ſalutem; quia non eſt perfecta ſalus, ubi periculum in inveteratum vulnus. Si aliquid, quantunvis leve, remanet noxæ, dato tempore lethale: ſanitaſque etiam dicitur ſananda, poſt medicata vulnera; quippequàm nil remanebit, ubi viget fragilitas, ex quo vel leviter depravari poſsit ſanitas. Signum planè ſalutis, aliquod caput amputare ſerpentis; verùm non perfecta ſalus, ni feliciter cunctorum capitum ictus: & ſanitas vulneratis confertur poſt ſanitatem; ob omnimodam ſanitatis perfectionem: igitur nullum in medicamento medicamentum, ſi reſtat adhuc caput in ſalutem amputandum. Vide in *liter. expoſition.* à n. 23. Sananda etiam ipſa ſanitas, vel dum expulſa ex revocatione in ſalutem iniquitas, *ut ſitis perfecti & integri, in nullo deficientes*: etenim ſi deficit aliquid totum nihil: trahuntur quippe in barathrum, de quo exierunt; quippe aliquid derelictum, quo trahantur. Non eſt perfecta ſanitas, ſi non integra, quoniam fermentum in vulnera medicata: ſanaturque in ipſa ſalute, & obducta cicatrice ſanitatis ſanitas; ut ſanitate perfecta ſit ad ſalutem integritas: etenim vulnera, ubi veneni fermentum, ubi peccati veſtigium, etiam ſi conſenuerunt, in languorem recrudeſcunt, in mortem denuò rumpuntur.

Ni totum in vitio expellatur venenum, ſemper ineſt vitium

Iacob. 1. 4.

——— *Vulnuſque novatum*
Scinditur, & firmis cauſa puſilla nocet.

Ovid. 6. Remed. v. 333.

16 Quia ſemel eductus homo de poteſtate tenebrarum, denuò haud exponatur lethalitati vulnerum: igitur facilis deſcenſus Averni, ſed impoſsibile gradum iterùm in ſuperos revocare. Semel educitur anima à peccatorum inferno, Dei clementis ſingulari beneficio. Hęc gratia flectenda in doni ac donantis gratitudinem, haudquaquàm in benefici offenſionem: igitur ſi relabitur fiducia vana, libertatem ſperare, quia ab igne ſemel educta. Eduxit Orpheus ab inferno Eurydicen uxorem per reſonantem chelym; ſed perdidit quam eduxit; quippe in libertatem conditione irrità, protinus illa in Avernum relapſa. Qui muſicà caſum primum (illam educens) non doluit, relapſum totis viribus reſtaurare non valuit,

Fabula Orphei.

Orantem, fruſtràque iterùm tranſire volentem
Portitor arcuerat:. Nec portitor Orci
Ampliùs obiectam paſſus tranſire paludem.

Id. 10. *Metam.* Fab. 1. & Virgil. 4. *Georg.* v. 502

Ad animam retorquet fabulam Natal. Comes 7. *Mytholog.* cap. 14. igitur fugiens Ariſtæum, quod ſonat *Bonum*, inter flores voluptatum, à ſerpente latente Eurydice icta deſcendit uſque in infernum. Reſtituta eſt muſicà gratiæ in priſtinam vitalitatem, ſi cuſtodiverit legem de non reſpiciendo retrò, ac denuò, florum mulciminà; per quos à ſerpente mortua. Fregit legem; & relabitur in ignem, à quo deſperatur exitus; quippe non lapſus in infernum, ſed relapſus. Quid ò anima! Quoties ex barathri peccatorum educta! Placent ulcera? Arridunt tormenta? Quid ſi clauditur ianua? Zelus iacet mœrens, pacem peccatorum videns. *Hic* (inquit Bernard. tract. de *Conſcientia*, cap. 4. à n. 6.) *quatriduanus mortuus eſt. Hic lapis ſpeluncæ ſuperpoſitus, illos miſericordes radios divini luminis non admittit. Hæc eſt mala conſcientia. Quomodò tranquilla? Cúm mundi huius proſperitas alludit & illudit: cúm laudatur peccator in deſiderijs animæ ſuæ, & iniquus benedicitur; cúm peccantium favor, & peccare nolentium pavor nolens & dolens arridet ei; cúm non eſt qui arguat, ſed & qui arguere peccatorem audeät, ex omnibus qui in circuitu eius ſunt. Nihil æquè exaſperat illius tremendi iudicis maieſtatem; quàm peccare & ſecurè peccare, ac de vitijs quaſi de virtutibus gloriari.* Siccine dum voluptas iterùm irruit, inter dulcia cruciamina peccator ruit, corruit, labitur & relabitur ſalutis deſperatione, cuius finis eſt iacere.

Non facilis in gratiam exitus, ubi in peccata relapſus.

Bernard.

Unde impœnitentia?

Sit tanti vixiſſe iterùm. Nec verba nec herba
Audebunt longæ ſomnum tibi ſolvere Lethes,
Morte datà.

Lucan. 6. v. 768.

DIDASCALIA VI.

Charitatis ſummitas Nolaſci charitas.

1 SUpereminentiorem viam vobis demonſtro in D. Petro Nolaſco vitali, inſigni charitatis ſpeculo: etenim in illo redemptionem miſit Dominus populo ſuo. Fulget itaque redemptoris fulgor, quippe *charitatis Chriſti mirificus imitator*. In rem Picinell. *Mund. Symbol.* 15. n. 206.

Speculum Redemptoris
In Offic.

Cla-

Clara repercuſſo reddit ſua lumina Sole,
Et nitidum ſpeculi ſparſit imago iubar.

Picinell.

In terram venit mittere ignem, dum Chriſti adinſtar ſparſit in viſcera frigida charitatem: igitur poſt ortum Iuſtitiæ Solem (cuius radij in Nolaſci pectore, quaſi in ſpeculo repercuſſo concipiuntur) accenſus eſt ignis magnus, ita ut omnes mirarentur. Æſculapius olim dictus *Redemptor & Salvator corporis*, uti dicimus in *Ephemer.* 1. *Ianuar.* n. 15. vix natus, mirificus, ignis ſplendore de cœlo ſignatus. *Cùm ignis à capite infantis emicuiſſet, divinum quiddam paſtor ratus* (inquit Natal. Comes, 4. *Mytholog.* cap. 11.) *rei famam per univerſam regionem evulgavit.* At quid ex portento? Canit Ovid. 2. *Metamorph.* fab. 1. ex Ocyroë.

Nat. Com.
Salutifer orbi.

Ergo ubi vaticinos concepit mente furores,
Incaluitque Deo, quem clauſum pectore habebat,
Aſpicit infantem: totique ſalutifer orbi
Creſce puer, dixit: tibi ſe mortalia ſæpe
Corpora debebunt animas.

Ovid.

Ex igne, Phœnicis adinſtar, prima lux; haud ſecùs mors: equidem qui flamma vixit, igne cœleſti expiravit.

Ignis in æthereas volucer ſe ſuſtulit auras.

Manil. 1. v. 137.

Quid proprius? Nihil in noſtram cauſam expreſsius: equidem cúm in Nolaſco videndum Redemptoris ſpecimen charitatis, illuſtraturæ purum ſpeculum pectoris; natum ut percuſsit illapſa deſuper cœleſtis lux, refulſit etiam in cunis facies eius ſicut Sol.

Facies eius radiata cœleſti ſplendore.

2 Mors etiam vitæ reſpondet: ignis non deficit: etenim intenſæ iam charitatis triſulco fulmine ictus, de cœlo tactus; uti virgula fumi, lumine vitæ extincto, evolavit in cœlos.

Iupiter direxit in illum
Fulmina, qui nimiæ noverat artis opem.

Ovid. 6. *Faſt.* v. 741.

Haud mors diſcolor, ubi etiam in illa vitæ refulget ſplendor. Quò aſcendit flamma, aſcendit fumus deficiente vità.

——— *Quò vivens ſpiravit, eodem*
Spirat adhuc moriens, ſperatque inviſere cœlum.

Heſius.

Accinit ad rem Guillielm. Heſius *lib.* 2. *Emblem.* 22. *Utrùm vivere queäm de infirmitate mea hac*: Tautologiæ ſententia alio colore exponenda. De qua igitur, niſi de præſenti angore, notatur infirmitate? Si ex infirmitate affligente angitur cor; quænam gravat, niſi hæc? Cur ergo Nolaſcus exæſtuäns dicit, *De hac*? Qualis ergo ſi non hæc? *Eſt morbus cœleſtis & divinus*: inquit Sophocles in *Aiac.* v. 310. Magnus ſanè ex cordis vulnere. Nolaſcus ſaucius erat charitate: hancque in corporis infirmitate infirmitatem ſignat; quippequàm in languore tantùm amore languebat.

4. Reg. 1. 2.

Valens languebat amore.

Sophocl.

3 In refrigerium quæ non cogitabat? Quia illo tunc ſæculi abundabat frigida iniquitas, exardeſcebat Nolaſci in pectore charitas. Adinſtar putei aquarum viventium; calet, quùm cætera frigent. Urgebat flamma charitatis, & in meditatione exardeſcebat, ignis: *nam noctu oranti, & de Chriſtianorum in captivitate degentium ſubſidio multa animo volventi, Beata Virgo apparens, Filio ſuo ſibique acceptiſsimum fore ſuggeſsit, ſi ad ſui honorem Religioſorum ordo inſtitueretur; quibus præcipué eſſet cura, captivos ab infidelium tyrannide liberare. Inſtituit, ſodalibus ſuis quarto voto adſtrictis manendi in pignus ſub paganorum poteſtate, ſi pro Chriſtianorum liberatione opus fuerit.* Felix ex propoſito Religio!

In Offic.
Ei Virgo apparet, & inſtruit.

Gaude propago candida,
Quam mater alma Numinis.
Perfectionis ultimum
Optare iùſsit verticem.

Ibid.

Ubi culmen charitatis, eſt ultimum perfectionis. In altiora vocat Virgo mater alma Numinis. Retorqueatur Profanus, 2. *Æneid.* à v. 589.

——— *Non antè oculis tam clara, videndam*
Obtulit, & purà per noctem in luce refulſit
Alma parens confeſſa Deäm, qualiſque videri
Cœlicolis, & quanta ſolet.

Virgil.

Miſit ignem de cœlo in oſsibus Nolaſci, & erudivit; ita ut ſeipſum pro captivis liberandis venum ire, aut in illorum vincula ſuffici cupere, dictitaret. Hoc eſt charitatis opus & ſcopus. Quomodò ſiccine ſupereminentior via, demonſtrandum Didaſcalià.

4 *Hæc mando vobis ut diligatis invicem ſicut dilexi vos*: dixit aſſeclis ut æmularentur amoris imitationem, qui in captivorum libertatem, per vincula & crucem tranſiturus poſtridie ex hoc mundo ad Patrem. Eſt amor & modus amoris: exprimenſque modum, demonſtravit etiam amoris exceſſum. Quomodò ergo dilexit, ut nos ad invicem diligamus ſimiliter? *Cùm in forma Dei eſſem* (ait hìc Alapid.) *veſtri amore formam ſervi aſſumpſi.* Non erat ſervus, ſed ſervus factus, amore in captivitate degentium, & opem pro libertate implorantium, captivos è latumijs educere, è catenis liberare; amor eſt: at in amore ſolicitandum eſt plus, quò non pervenit amor communis, ſed tantummodò exceſſus amoris; cuius modus nullum habere, ut ſe poſsit ſuperare demonſtrationibus ſingularibus, & ſingularis ſit modus: unde cùm charitas non quærat quæ ſua ſunt; ſuis commendat non tam invicem amari, quàm ſic:

Ioan. 13. 34 & 15. 17.

Alapid.
Modus amoris in Chriſto eſt exceſſus in amore.

amo-